

LET'S TALK ABOUT SEX..

Een kwalitatief onderzoek naar de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag door leden van sportverenigingen en de gevolgen voor het (niet) melden ervan.

Juni 2018, Nijmegen

Auteur:

Maaïke Hofmeijer
5825350

Naam onderwijsinstelling:

Universiteit Utrecht (USBO)

Master:

Sportbeleid en Sportmanagement

Begeleider:

Niels Hermens

Stageorganisatie:

Gemeente 's-Hertogenbosch,
afdeling Sport&Recreatie en 'S-PORT

Begeleider stage:

Jan Bellemakers

Voorwoord

Dat was hem dan, na zes jaar studeren zit het er bijna op. Tijdens mijn HBO opleiding Sport- en Bewegingseducatie kwam de ambitie om verder te studeren. De stap naar een master begon met het volgen van de Minor Bestuurs- en Organisationswetenschappen. Na het succesvol afsluiten van deze minor was het moment daar: starten met de master Sportbeleid en Sportmanagement. De master heb ik gecombineerd met werkzaamheden bij Team Verenigingen bij 'S-PORT 's-Hertogenbosch en bij de beleidsafdeling van Sport & Recreatie. Het was hard werken de afgelopen twee jaar, maar het was het waard. Ik kan terugkijken op twee ontzettend leerzame en waardevolle jaren. Vol trots presenteer ik hier mijn onderzoek en ik wens u veel plezier bij het lezen ervan.

Het schrijven van deze masterscriptie heb ik op papier alleen gedaan, maar het was mij nooit gelukt zonder de begeleiding en support van mijn omgeving. Ik wil graag gebruik maken van dit moment om een aantal mensen in het bijzonder hiervoor te bedanken.

Als eerste wil ik mijn begeleider vanuit de Universiteit van Utrecht, Niels Hermens, bedanken. Altijd in staat om orde te scheppen in de chaos die ik soms in mijn hoofd had. De feedback die ik kreeg zorgde voor duidelijkheid en maakte het dat ik steeds mooie stappen kon blijven maken. Ik wil mijn collega's van Team Verenigingen bedanken voor het meelesen en voor het sparren tijdens de scriptieperiode. Voor het meelesen wil ik ook mijn scriptie buddy Kim bedanken. De nuttige feedback en het luisterend oor hebben een grote bijdrage gehad aan dit onderzoek. Allebei een individueel onderzoek, maar wel als collectief succesvol. Dankbaar ben ik ook voor de energie die de respondenten gegeven hebben tijdens de interviews.

Naast de inspanning hebben een aantal mensen ook gezorgd voor ontspanning. Door de afleiding kon ik altijd weer met een frisse blik naar mijn onderzoek kijken. Daarnaast bleven een aantal mensen mij motiveren, vooral als ik door de bomen het bos niet meer zag. Hiervoor wil ik mijn ouders, Kees, vriendinnen, studiegenoten en collega's bedanken. Een dagje of weekje weg, maar ook de korte koffiemomentjes hebben er allemaal voor gezorgd dat ik mijn onderzoek heb kunnen afronden.

Het onderwerp van mijn onderzoek heeft mij persoonlijk erg aangegrepen, vooral de gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. In de beginfase van het onderzoek veel gelezen over het onderwerp. Over ervaringen van mensen die te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag en over de impact die het heeft op het leven van mensen. Ook heb ik gekeken naar de serie van BNN 'verkracht of niet' waarin presentatoren de discussie aangaan met een groep jongeren over een aantal casussen. De film 'Jagten' heb ik gedurende mijn onderzoek ook gekeken. Deze film gaat over het vals beschuldigen van een dader en welke gevolgen dit kan hebben voor een persoon en de rest van zijn leven. Hierin werd voor mij duidelijk hoe gevoelig het onderwerp is en tegelijkertijd hoe lastig bespreekbaar het onderwerp is.

Desalniettemin denk ik dat er nog stappen gemaakt kunnen worden om seksueel grensoverschrijdend gedrag op sportverenigingen te voorkomen en om het onderwerp bespreekbaar te maken. Dit onderzoek bevat in mijn ogen de eerste stappen die ondernomen moeten worden naar een nog veiliger sportklimaat. Nogmaals: veel leesplezier.

Samenvatting

Veilig sporten wil iedereen, toch komen er nog regelmatig onveilige situaties voor in de sport. Fysiek geweld naar tegenstanders of naar de scheidsrechters, verbaal geweld door ouders en/of sporters, vandalisme, en ook seksueel grensoverschrijdend gedrag. In 2016 werd de sportwereld, niet voor het eerst, wakker geschud door openbaringen van Engelse ex-profvoetballers die in de jeugd meerdere malen ervaringen hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt in de hele maatschappij voor: op de werkvloer, in de katholieke kerk en dus ook op de sportvereniging. Er worden echter weinig meldingen gemaakt van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook in de sport worden weinig meldingen gemaakt, terwijl gesteld wordt dat één op de acht kinderen/jongeren in de sport te maken heeft of heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Om te achterhalen hoe het kan dat er weinig meldingen gemaakt worden, zijn er verschillende geledingen van drie sportverenigingen in een grote Nederlandse stad bevestigd. Dit zijn vertrouwenscontactpersonen, bestuursleden, sporters en vrijwilligers.

Het onderzoek geeft antwoord op de volgende hoofdvraag:

'Hoe kijken de verschillende geledingen binnen sportverenigingen (vertrouwenscontactpersonen, bestuur, sporters en vrijwilligers) aan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag op sportverenigingen en wat zijn de consequenties voor het (niet) melden hiervan door leden, trainers, bestuurders en vrijwilligers?'

Om de hoofdvraag te beantwoorden hebben er in dit onderzoek twaalf semigestructureerde interviews inclusief drie casussen plaatsgevonden bij drie sportverenigingen. Er is gekozen om verschillende geledingen te bevragen om vanuit verschillende perspectieven antwoord te krijgen op de hoofdvraag en om te zien of er verschillen zijn tussen de verschillende geledingen.

Uit dit onderzoek blijkt dat er een duidelijke tweedeling is rondom de definitie van seksueel overschrijdend gedrag. Enerzijds geven bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen aan dat deze definitie persoonsafhankelijk is: wat de één als seksueel grensoverschrijdend ervaart, kan de ander als normaal bestempelen. Anderzijds schalen sporters en vrijwilligers seksueel grensoverschrijdend gedrag onder ongewenste fysieke aanrakingen of grapjes. Daarnaast blijken sporters en vrijwilligers niet altijd op de hoogte van beleid wat er op deze sportverenigingen gehanteerd wordt rondom het Veilig Sportklimaat en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Respondenten noemen verschillende redenen om seksueel grensoverschrijdend gedrag wel of niet te melden. Om de stap te zetten naar het maken van een melding zou bekendheid over het bestaande beleid op deze sportverenigingen op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag van belang kunnen zijn. Ook lijkt het van belang te weten hoe en bij wie een melding gemaakt kan worden. De persoon die de melding aanneemt moet laagdrempelig te benaderen zijn, maar moet ook betrouwbaar, zichtbaar en veel aanwezig zijn op de vereniging.

Naar aanleiding van dit onderzoek kunnen drie belangrijke conclusies getrokken worden. De eerste conclusie is dat er geen eenduidige definitie lijkt van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een tweede conclusie is dat seksueel grensoverschrijdend geen onderwerp lijkt waar op de onderzochte verenigingen over gesproken wordt. Het is geen onderwerp van gesprek, sporters en vrijwilligers zijn vaak niet op de hoogte van het beleid dat hun vereniging heeft op dit thema. Als derde kan geconcludeerd worden dat er op dit moment weinig gevallen gemeld worden, ook in dit onderzoek zijn er weinig gevallen aan het licht gekomen. Bij de gevallen die in dit onderzoek naar voren gekomen

zijn is een melding gemaakt wanneer er sprake was van het verspreiden van naaktfoto's, wanneer pupillen de stap maakten om het bespreekbaar te maken bij de ouders en/of het bestuur of wanneer bestuursleden zelf signalen opvingen van leden.

Het antwoord op de hoofdvraag is dat verschillende geledingen binnen sportverenigingen verschillend aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Er wordt niet over seksueel grensoverschrijdend gedrag gesproken en over het beleid dat gehanteerd wordt op deze sportverenigingen rondom het Veilig Sportklimaat heerst onduidelijkheid. De consequentie van deze processen is dat er op deze verenigingen nauwelijks meldingen binnenkomen.

Inhoud

Voorwoord.....	1
Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	7
1.1 De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag.....	7
Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport.....	7
Het probleem rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag.....	8
1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag.....	9
1.3 Relevantie van het onderzoek.....	9
Het gevolg van het uitblijven van meldingen.....	10
Wetenschappelijke relevantie.....	11
1.4 Leeswijzer.....	11
2. Theoretisch kader.....	12
De rol van discoursen in de theorie van Foucault.....	12
Het belang van de begrippen ‘macht’ en ‘kennis’.....	12
De rol van disciplineren voor dit onderzoek.....	13
Resumé.....	14
3. Literatuurstudie.....	15
3.1 Het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij.....	15
Schaamte.....	15
Heersende cultuur.....	15
Sociale uitsluiting.....	15
Non-respons.....	16
Omgeving.....	16
Relatie met de dader.....	17
Resumé.....	17
3.2 Het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport.....	17
Schaamte.....	18
Heersende cultuur.....	18
Sociale uitsluiting.....	19
Non-respons.....	19
Omgeving.....	19
Relatie dader en machtspositie.....	20
Redenen om wel te melden.....	21
Resumé.....	21
Algehele conclusie theoretisch kader en literatuurstudie.....	22

4	Methodologie	24
4.1	Onderzoeksperspectief.....	24
4.2	Dataverzameling	24
4.3	Respondenten.....	26
4.4	Data analyse.....	27
4.5	Betrouwbaarheid en validiteit	28
	Betrouwbaarheid	28
	Validiteit.....	28
5	Resultaten.....	29
5.1	De definitie van verschillende geledingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.....	29
5.2	De cultuur binnen de vereniging rondom het Veilig Sportklimaat en seksueel grensoverschrijdend gedrag	31
	Verantwoordelijkheid voor het beleid	33
5.3	De prioriteit van het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag	33
5.4	Onveilige situaties en/of risicosituaties op de verenigingen	35
5.5	Meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportverenigingen	36
5.6	Redenen om (niet) te melden	37
	Redenen om niet te melden	37
	Redenen om wel te melden.....	38
6	Conclusie en analyse.....	41
6.1	Deelvragen.....	41
	Op welke manier hebben sportverenigingen te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe hebben ze daarop gereageerd?	41
	Wat verstaan leden van sportverenigingen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag?.....	41
	Wat zijn redenen voor het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag?	42
6.2	De belangrijkste conclusies	43
6.3	Hoofdvraag	45
7	Discussie	47
	Reflectie	47
	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	48
	Aanbevelingen	49
8	Literatuurlijst	51
9	Bijlagen	56
	Bijlage 1 - Topic lijst	56
	Bijlage 2 – Casussen	59
	Casus 1.....	59

Casus 2.....	60
Casus 3.....	61
Bijlage 3 - Codeboom.....	62

1. Inleiding

In het onderzoek dat in deze scriptie is uitgevoerd staat het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag bij sportverenigingen centraal. Er is in één Nederlandse stad onderzocht hoe verschillende geledingen van verenigingen aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe het komt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag op dit moment in veel gevallen niet gemeld wordt. In dit hoofdstuk wordt het onderwerp geïntroduceerd. Als eerste wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven. Vervolgens komen de probleemstelling, de doelstelling en de vraagstelling aan de orde. Daarna wordt de context van het onderzoek toegelicht. De wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie worden besproken en het hoofdstuk eindigt met een leeswijzer.

1.1 De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag

De definitie van grensoverschrijdend gedrag is subjectief: wat de één als grensoverschrijdend ervaart kan voor de ander acceptabel zijn (Gutek, 1995). Grensoverschrijdend gedrag is gedrag dat *“jouw persoonlijke grens overschrijdt”* (KU Leuven, n.d.). Er zijn verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag waaronder emotioneel misbruik, mishandeling, seksueel grensoverschrijdend gedrag en discriminatie. Grensoverschrijdend gedrag komt in meerdere sectoren in de maatschappij voor onder andere op de werkvloer, in de katholieke kerk en in de sport. In dit onderzoek staat het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging centraal. In onderzoek van Commissie de Vries (2017) staat seksueel grensoverschrijdend gedrag voor zowel seksuele intimidatie als seksueel misbruik. Dit betekent dat het begrip allesomvattend is: van verbaal geweld, door een mop of seksueel getinte opmerking, tot verkrachting. Alle vormen van gedrag zijn in dit geval ongewenst. Vertommen & Schipper- van Veldhoven (2012) hanteren in hun onderzoek naar seksuele intimidatie dezelfde definitie. Seksueel grensoverschrijdend gedrag varieert ook volgens dit onderzoek van verbale seksuele intimidatie tot verkrachting.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is één van de vormen van grensoverschrijdend gedrag die door de hashtag *“#metoo”* recent in de publiciteit geweest is. Mensen die te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag deden hun verhaal. Het werd een trending hashtag op social media en er kwamen veel meldingen binnen, van bekende en onbekende Nederlanders. Dit is niet de eerste keer dat dergelijke verhalen aan het licht komen. De commissie Deetman heeft van medio 2010 tot december 2011 onderzoek gedaan naar seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke kerk over de periode 1945 tot 2010. Hieruit is gebleken dat er *“enige tienduizenden minderjarigen te maken hebben gehad met lichte, ernstige of zeer ernstige vormen van grensoverschrijdend seksueel gedrag.”* (Deetman et al, 2011). Naast de katholieke kerk is seksueel grensoverschrijdend gedrag ook een probleem op de werkvloer, tussen werknemers onderling maar bijvoorbeeld ook tussen personeel en kind bij een kinderopvang. Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt dus in verschillende sectoren voor.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport

Om de veiligheid in de sport te waarborgen is het landelijk actieplan ‘Naar een Veilig Sportklimaat (VSK)’ in het leven geroepen. Dit plan, met een samenwerking tussen NOC*NSF, bonden en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, is in het leven geroepen met als doel gewenst gedrag in de sport te stimuleren en ongewenst gedrag in de sport tegen te gaan (Rijksoverheid, 2011).

Op het moment dat het landelijk actieplan 'Naar een Veilig Sportklimaat' in 2011 verscheen was seksueel grensoverschrijdend gedrag een algemeen onderwerp, naast bijvoorbeeld matchfixing en doping. Het werd op dat moment niet gezien als urgent probleem (de Vries et al, 2017) en specifiek beleid op seksueel grensoverschrijdend gedrag is er niet (Rijksoverheid, 2011). Ook in de jaren erna werd, ondanks een toename van meldingen bij het Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF, seksueel grensoverschrijdend gedrag geen prioriteit.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is één van de thema's binnen het Veilig Sportklimaat waar sportverenigingen mee te maken krijgen. Uit onderzoek van Serkei, Goes & de Groot (2012) blijkt dat driekwart van de sportverenigingen de kans klein tot zeer klein schatten dat seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun vereniging voorkomt. Binnen de Nederlandse stad die centraal stond in dit onderzoek is vier jaar geleden een convenant getekend waarin verenigingen hun handtekening gezet hebben onder tien uitgangspunten die de veiligheid binnen de sportvereniging zouden moeten borgen. Ook hier wordt seksueel grensoverschrijdend gedrag niet apart benoemd, maar valt het onder het uitgangspunt: *"We gebruiken geen geweld. Niet lichamelijk en niet met woorden"*. Tijdens bijeenkomsten in de stad over het Veilig Sportklimaat is gebleken dat verenigingen vaak verwachten dat seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun club niet voorkomt.

Toch komt seksueel grensoverschrijdend gedrag wel in de sport en op de sportvereniging voor. In de topsport zijn er, nationaal en internationaal, mensen die hun verhaal durven doen. Zij hebben jarenlang te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag en durven hier vele jaren later voor uit te komen. Het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag is opnieuw onder de aandacht gekomen door ex-profvoetballer Andy Woodward die in november 2016 vertelt over het misbruik dat hem is aangedaan. Hierdoor kwamen er in Engeland vele meldingen binnen en werd de sportwereld in Nederland ook –opnieuw- wakker geschud. Het NOC*NSF is in samenwerking met commissie de Vries een onderzoek gestart, om de omvang van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de sport in Nederland in kaart te brengen.

Het probleem rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag

In mei 2017 is Commissie de Vries het onderzoek naar seksuele intimidatie en misbruik in de sport gestart. Bij aanvang van het onderzoek werd geschat dat er 200.000 slachtoffers zouden moeten zijn in de sport. Op 28 september 2017 waren er echter bij Slachtofferhulp Nederland 20 meldingen gemaakt en bij commissie de Vries 100 (Groot, 2017). Dit aantal meldingen staat niet in verhouding met de vooraf geschatte cijfers. In december 2017 is het rapport van commissie de Vries uitgekomen waarin cijfers uit eerder onderzoek van Vertommen (2016) naar de prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport opnieuw geanalyseerd zijn. Hieruit is gebleken dat één op de acht kinderen/jongeren te maken heeft of heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag (de Vries, Ross-van Dorp & Myjer, 2017). Op dit moment worden er beperkt meldingen gemaakt op sportverenigingen met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het gevolg van het beperkte aantal meldingen kan zijn dat incidenten blijven voorkomen en dat meer jongeren en volwassenen slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een voorbeeld is die van de materiaalman uit Haarlem. Bij drie verenigingen heeft hij zijn gang kunnen gaan en de zaak is aan het licht gekomen doordat de jongens op eigen initiatief wraak genomen hebben (van der Poll, 2016). Het lijkt daarom van belang om nader te onderzoeken hoe het komt dat er nagenoeg geen meldingen gemaakt worden.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

Het doel van het onderzoek is het begrijpen van de processen rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag op de onderzochte om vervolgens aanbevelingen te kunnen doen aan gemeentes en sportverenigingen over de randvoorwaarden om melden zo laagdrempelig mogelijk te maken.

De onderzoeksvraag die tijdens dit onderzoek centraal staat luidt:

‘Hoe kijken de verschillende geledingen binnen sportverenigingen (vertrouwenscontactpersonen, bestuur, sporters en vrijwilligers) aan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag op sportverenigingen en wat zijn de consequenties voor het (niet) melden hiervan door leden, trainers, bestuurders en vrijwilligers?’

Bovenstaande onderzoeksvraag wordt middels onderstaande deelvragen beantwoord:

Theoretisch:

- 1 Wat is er in de wetenschappelijke literatuur bekend over het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij?
- 2 Wat is er in de wetenschappelijke literatuur bekend over het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport?

Empirisch:

- 3 Wat verstaan leden van sportverenigingen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- 4 Wat doen verenigingen op dit moment met het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- 5 Welke prioriteit zou het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het Veilig Sportklimaat moeten hebben, volgens de leden van sportverenigingen?
- 6 Wat zijn voor leden van sportverenigingen redenen om seksueel grensoverschrijdend gedrag wel of juist niet te melden?
- 7 Op welke manier hebben sportverenigingen te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe hebben ze daarop gereageerd?

1.3 Relevantie van het onderzoek

Sportverenigingen spelen een grote rol in de maatschappij en worden gekenmerkt door hun informele karakter (van den Berg, Dekker en de Hart, 2008). Binnen de sport is er sprake van een relatieve autonomie vanwege een eigen recht- en tuchtspraak en regulerende en normerende functies (van Bottenburg, 2013). Dit maakt de sport lastig te reguleren. Het aantal vrijwilligers is in de sport bijna het hoogste vergeleken met andere sectoren waarin vrijwilligers actief zijn en vrijwilligers zijn in de sport onmisbaar. De meeste functies binnen sportverenigingen worden vervuld op vrijwillige basis en elke week weer zijn er een miljoen vrijwilligers actief in en rondom de sport (de Vries et al., 2017). Het beschikken over genoeg vrijwilligers is terugkerend agendapunt bij verenigingsbestuurders (Kalmthout, 2016).

Verenigingen zijn blij als ze vrijwilligersfuncties ingevuld krijgen en zijn daarom niet altijd zorgvuldig in het checken van de achtergrond van de personen die ze aannemen. Kalkman, pedagogisch adviseur bij Rotterdam Sportsupport, stelt dat het van groot belang is om in gesprek te gaan met een potentiële vrijwilliger en om niet elke vrijwilliger met open armen te ontvangen. Volgens Kalkman (2017) is het

van belang om te weten wie je binnenhaalt op je vereniging en ook om te achterhalen of de vrijwilliger geschikt is voor de functie (Rotterdam Sportsupport, 2017). In de praktijk wordt nog weinig het gesprek aan gegaan met een potentiële vrijwilliger. In 2011 is het ministerie van Veiligheid en Justitie gestart met de pilot *“gratis VOG voor vrijwilligers die met minderjarigen werken”* ter preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in het vrijwilligerswerk. Het Verwey-Jonker instituut heeft deze pilot in 2012 geëvalueerd. Deelnemers aan deze pilot waren: de scouting en sport- en kindervakantieorganisaties. Opvallend is dat van de 19.000 sportorganisaties die er in Nederland zijn, er 211 deelgenomen hebben aan deze pilot. In dezelfde pilot zijn panelgesprekken gevoerd waarin gesproken is over het garanderen van het Veilig Sportklimaat. Uit de gesprekken is gebleken dat garanderen niet als optie gezien werd maar dat er wel drie factoren waren die veiligheid kunnen vergroten namelijk: aanname beleid vrijwilligers, bespreekbaar maken van het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag en het opnemen van het thema als apart onderdeel van het beleidsplan (Van der Klein, Los & Verwijs, 2013). Weinig sportverenigingen hebben deelgenomen aan de pilot van de VOG. Mogelijk dringt de prioriteit van het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag nog niet door bij de verenigingen en zien zij daarom ook niet de noodzaak om de achtergrond van hun vrijwilligers te controleren.

Het gevolg van het uitblijven van meldingen

In 2016 waren er in Nederland 603.000 kinderen en jongeren tussen de 6 en 19 jaar lid van een sportvereniging (SCP, 2016). Met de cijfers van commissie de Vries zou dit betekenen dat ruim 75.000 kinderen in Nederland te maken zouden moeten hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Doordat de achtergrond van vrijwilligers niet altijd gecheckt wordt, wordt de kans op het aannemen van een vrijwilliger met slechte intenties waarschijnlijk groter. Hierdoor lopen kinderen, maar ook volwassenen, mogelijk gevaar om slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is daarom van belang om te achterhalen wat er voor nodig is om slachtoffers wel een melding te laten maken als zij hier behoefte aan hebben.

Ook is het onduidelijkheid onder wiens verantwoordelijkheid een eventuele meldingsmogelijkheid voor het slachtoffer valt. Op dit moment staat de gemeente buitenspel. De sport heeft haar eigen tuchtrecht, het gaat om een privaatrechtelijke zaak. In onderzoek van Commissie de Vries (2017) is gesteld dat sportbonden en sportverenigingen in hoge mate autonoom zijn. Sportbonden en het NOC*NSF werken op beleidsthema's samen. Voor sportbonden en sportverenigingen geldt hetzelfde. In de praktijk staat de bond echter vaak ver van de vereniging af. Verenigingen zijn allemaal verschillend georganiseerd en sommigen zijn alleen lid van een sportbond vanwege de bijbehorende licentie die noodzakelijk is (de Vries et al., 2017). Beleid maken is voor zowel NOC*NSF als de sportbonden om deze reden lastig. In de communicatie blijkt dat vaak maar een deel van de organisaties bereikt wordt. Dit betekent dat beleid niet altijd overgenomen wordt door de sportverenigingen, en dat is nu juist de plek waar de mogelijke problemen zich voordoen.

Een melding van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging zijn vaak wel gevolgen voor de gemeente. De burgemeester krijgt te maken met onrust die ontstaat wanneer er een zaak is. Olfers pleit voor een *“centrale meldingsmogelijkheid”* op lokaal of regionaal niveau voor alle meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zodat ook leden van sportverenigingen daar een melding kunnen maken. Vanuit haar opinie zouden er dan ook goede afspraken moeten komen tussen

gemeente en bestuurders van sportverenigingen over de wederzijdse verantwoordelijkheden en taken (Mudde, 2017).

Wetenschappelijke relevantie

Volgens Stokvis (u.p.) zijn gemeenschappelijke normen en waarden de basis voor een (sport)vereniging. Een ideaaltype vereniging slaagt er volgens Stokvis (u.p.) in om *“nieuwe leden te verwerven die de waarden en normen van hun voorgangers delen”*. Om dit te realiseren zijn er volgens Stokvis twee mogelijkheden:

- In de omgeving van de vereniging zijn de mensen al gesocialiseerd met normen en waarden
- De club zorgt ervoor dat nieuwe leden geïnstitutionaliseerd worden met deze heersende normen en waarden.

Als het gaat om melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan zou hier een eerste probleem kunnen ontstaan: geven de normen en waarden van een vereniging de ruimte om seksueel grensoverschrijdend gedrag te melden? Wordt er eigenlijk wel over gesproken? Op dit moment is er nog geen wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de invloed van normen en waarden van de sportvereniging op het wel of niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

In dit onderzoek is de wetenschappelijke theorie van de Franse filosoof Foucault omtrent discoursen gebruikt om te onderzoeken of de normen en waarden van invloed zijn op het spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging. Volgens Foucault liggen er normen binnen discoursen en zijn deze normen bepalend voor het handelen van mensen (Calhoun, 2012). De theorie van Foucault is vaker gebruikt in sport gerelateerd onderzoek. Bijvoorbeeld om de heersende discoursen ten aanzien van het sportlichaam te onderzoeken of om de heersende discoursen ten aanzien van gender te onderzoeken (Markula, 2003).

De bevindingen in dit onderzoek dragen bij aan het begrijpen van de invloed van de heersende cultuur op het wel of niet spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag op de vereniging. De theorie van Foucault wordt aangevuld door vanuit zijn perspectief naar discoursen te kijken die op sportverenigingen heersen omtrent seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe deze bepalend zijn voor het handelen van leden van sportverenigingen. Het onderzoek is wetenschappelijk relevant omdat niet eerder onderzocht is wat de rol van discoursen is ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de verenigingscontext. Met dit onderzoek wordt gekeken of de rol van discoursen ook opgaat voor de sportvereniging.

1.4 Leeswijzer

De wetenschappelijke theorie van Foucault wordt toegelicht in hoofdstuk 2. Tevens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op onderzoek naar de rol van macht in de sport en wordt een voorbeeld gegeven van eerder empirisch onderzoek waarin de theorie van Foucault gebruikt is. In hoofdstuk drie wordt antwoord gegeven op de twee theoretische deelvragen. Vervolgens komt het methodologische hoofdstuk aan de orde, waarin staat op welke manier het onderzoek is uitgevoerd, welke respondenten er benaderd zijn en waarom deze keuzes gemaakt zijn. Het vijfde hoofdstuk is het resultatenhoofdstuk, waarin resultaten vanuit de interviews weergegeven zijn. In hoofdstuk zes, het conclusie en analyse hoofdstuk, worden de hoofd- en deelvragen beantwoord en de resultaten worden geanalyseerd aan de hand van de theorie. Het onderzoek sluit af met een discussiehoofdstuk waarin kritisch gereflecteerd is op de wijze van onderzoek. Ook worden er aanbevelingen gedaan voor zowel vervolgonderzoek als voor sportverenigingen, gemeentes en bonden.

2. Theoretisch kader

Random seksueel grensoverschrijdend gedrag lijkt een taboe te heersen. Een oorzaak voor dit taboe zouden de heersende normen en waarden kunnen zijn rondom het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag. In dit theoretisch kader is er daarom gekozen voor de wetenschappelijke theorie van Franse filosoof Foucault over discoursen en disciplineren. In dit hoofdstuk wordt deze theorie van Foucault omtrent discoursen beschreven. Deze theorie is behulpzaam bij het beantwoorden van onderzoeksvraag omdat deze theorie duidelijk maakt of de heersende normen en waarden bepalend zijn voor de definitie die verschillende geledingen op de vereniging geven aan seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook wordt middels deze theorie achterhaald wat de rol van macht is in het meldingsproces.

De rol van discoursen in de theorie van Foucault

Eén van de centrale begrippen in de theorie van Foucault is de discours. De definitie van een discours is volgens Foucault: 'een heersende zienswijze/opvatting over een begrip'. Discoursen lijken vanzelfsprekend en discoursen sturen gedrag, ideeën en ervaringen. De discours is het topje van de ijsberg waaronder een ideologie, de rest van de ijsberg, schuilgaat. Binnen discoursen liggen normen en aan de hand van deze normen worden mensen gestuurd (Calhoun, 2012). Een discours bepaalt hoe mensen handelen en zich gaan gedragen (Calhoun, 2012), in dit onderzoek bepalen dominante opvattingen mogelijk de opvattingen die heersen over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ter illustratie: op een vereniging is een coach actief waarvan bekend is dat hij tijdens de trainingen veel gebruik maakt van aanrakingen. Als de heersende norm is op de vereniging dat dit geaccepteerd wordt, dan is het voor een pupil die dit als vervelend ervaart veel moeilijker om uit te spreken dat hij hier anders over denkt en zo tegen de norm in te gaan. In dit onderzoek worden discoursen gebruikt om te onderzoeken welke opvattingen er heersen over seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging en in hoeverre dit bepalend is voor het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De heersende normen en opvattingen verschillen per context. Dit betekent ook dat deze per sportvereniging verschillend zijn (Edwards & Skinner, 2009). De ene sportvereniging besteedt wel aandacht aan dit onderwerp, op de andere vereniging zijn ze er van overtuigd dat seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun sportvereniging niet voorkomt. Het onderwerp staat in dit dat geval ook niet op de agenda van het bestuur. Discoursen zijn dynamisch, wat wil zeggen dat ze kunnen verschuiven, verdwijnen en weer opnieuw kunnen verschijnen (van Amsterdam, 2014). Dit komt omdat er tegelijkertijd meerdere en tegenstrijdige discoursen heersen. Voor dit onderzoek zou dit kunnen betekenen dat er op één vereniging meerdere discoursen heersen ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De heersende discours over seksueel grensoverschrijdend gedrag is dus ook dynamisch en kan verschuiven. Een discours kan gestuurd worden door een alternatief discours te vormen (van der Hoogte, 2014).

Het belang van de begrippen 'macht' en 'kennis'

Macht en kennis zijn twee kernbegrippen in de theorie van Foucault (van Amsterdam, 2014). Macht en kennis bepalen het gedrag van mensen en hoe mensen denken (van Amsterdam, 2014) en kennis en macht komen samen in de term discours. Macht wordt uitgeoefend door middel van de discoursen en macht disciplineert gedrag van mensen (Bevir, 1999). Een groot deel van het werk van Foucault is gericht op de rol van macht en hoe deze doorwerkt in sociale relaties die invloed uitoefenen op de gedragingen van individuen en ook op collectief gedrag (Anderson & Grinberg, 1998). Waarheid is de

uitwerking van macht, wat goed of fout is, is subjectief. Elke samenleving, maar ook elke vereniging heeft zijn eigen waarheden. Er zijn daarom discoursen die een bepaalde vereniging of samenleving als waarheid zien (Schneck, 1987). Foucault stelt dat macht niet in handen is van één persoon of van een groep, maar dat macht beter gezien kan worden als relatie of als een netwerk dat uitgeoefend wordt door institutionele relaties die onze manier van denken en handelen beïnvloeden (Anderson & Grinberg, 1998).

Macht wordt volgens Foucault op een niet-fysieke manier uitgeoefend, het zorgt ervoor dat mensen een bepaalde richting op gaan (Veyne, 2010). Macht wordt volgens Foucault continu uitgeoefend, door middel van subtiele en soms onzichtbare vormen gebaseerd op de aanwezige kennisconstructies.

Kennis is bepalend voor wat mensen weten en hoe mensen handelen (Foucault, 1972; van Amsterdam, 2014). De media speelt een rol in het produceren van discoursen (Thorpe, 2008). Zij hebben de macht om te bepalen wat er wel en wat er niet in het nieuws komt. Een voorbeeld is de aandacht van de media voor de #metoo kwestie en het onderzoek naar seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de sport door commissie de Vries. Door de aandacht in de media gaan meer sportverenigingen vragen stellen over het onderwerp. Kennis wordt in dit geval dus beïnvloed door de media en is van invloed op het handelen van mensen op de sportvereniging.

Voor dit onderzoek is het belangrijk om naar de rol van macht te kijken, omdat macht doorwerkt in sociale relaties. In de sportvereniging komen verschillende vormen van macht voor. De macht van het bestuur en de machtsverhouding tussen trainer en sporter, maar ook machtsverhoudingen tussen leden onderling. In dit onderzoek wordt er gekeken naar hoe verschillende geledingen van sportverenigingen aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe dit van invloed is op het wel/niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Aangezien macht doorwerkt in sociale relaties, zowel in individuele relaties als in collectieve, is het van belang te onderzoeken of macht van invloed is. Mogelijk overheerst er een bepaalde vorm van macht die invloed uitoefent op hoe geledingen aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging. Daarnaast is het van belang om te bepalen of kennis over het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag een rol speelt in het (niet) melden.

Johns & Johns (2000) hebben een onderzoek verricht naar de rol van macht in de sport. Rond coaches blijkt de discours 'expertise' te heersen en macht speelt hierin een rol (Johns & Johns, 2000). De rol komt terug in de positie die de coaches hebben ten opzichte van hun atleten en de kennis die de coach heeft volgens de atleten. De visie van de coach wordt door atleten als waarheid gezien. Hierdoor hebben coaches de ruimte om veeleisend te zijn. De atleten accepteren de eisen die de coach aan hen stelt, in een mate die niet-sporters niet zouden accepteren (Johns & Johns, 2000).

De rol van disciplineren voor dit onderzoek

Discipline is een vorm van macht (Calhoun 2012). Door middel van disciplineren gaan mensen zich gedragen naar de norm. Voorbeelden van processen van disciplineren zijn categorisering, normalisering en surveillance (van Amsterdam, 2014). Categorisering zorgt ervoor dat mensen verdeeld worden in verschillende groepen, gebaseerd op heersende discoursen over lichamen. Volgens Foucault hebben mensen de drang om mensen in hokjes te plaatsen (Siemers, 2013). Bijvoorbeeld: man of vrouw (van Amsterdam, 2014).

Normalisering kan het best omschreven worden als: wat wordt gezien als 'normaal' en wat niet. Deze vraag hield Foucault bezig (Baumgarten & Ullrich, 2011). Hij stelt dat herhaaldelijk dezelfde

waarheden horen er voor zorgt dat mensen dit ook als werkelijkheid zien (Foucault, 1980). Men gaat handelen naar de discours die heerst en heeft de behoefte te voldoen aan de heersende norm. Men kan zichzelf disciplineren, maar kan ook anderen aanzetten om zich te gedragen naar de norm (Markula & Pringle, 2006). Ook dit is volgens Foucault een onderdeel van normalisering. De media speelt een belangrijke rol in de discours rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag. Jarenlang is het onderwerp onbesproken gebleven, maar deze norm is doorbroken doordat verschillende (top)sporters het onderwerp opnieuw bespreekbaar gemaakt hebben. Hierdoor zijn in de onderzochte Nederlandse stad ook meer verenigingen aan de slag gegaan met het Veilig Sportklimaat.

Mensen kijken altijd naar elkaar en in hoeverre de ander voldoet aan de norm. Foucault omschrijft dit als surveillance (van Amsterdam, 2014). Foucault legt dit uit aan de hand van het 'panopticon'. Vanuit het panopticon in de gevangenis observeren bewakers de gevangenen. De gevangenen weten nooit wanneer zij bekeken worden, hierdoor gaan gevangenen zichzelf disciplineren en zich gedragen naar de norm alsof er toezicht op hen gehouden wordt (Calhoun, 2012). Uit het onderzoek van commissie de Vries is gebleken dat er weinig meldingen gemaakt worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Als het op verenigingen niet gebruikelijk is om te spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag omdat dit niet de norm is, dan zou dit van invloed kunnen zijn op hoe mensen aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en het uiteindelijk maken van een melding.

Resumé

Discoursen zijn opvattingen die heersen ten aanzien van een begrip. Binnen een discours liggen normen en deze normen zijn bepalend voor het handelen van mensen. De heersende discours is in deze situatie van invloed op het handelen van leden van sportverenigingen als het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Naast de heersende discours is ook de rol van macht en kennis van invloed op het gedrag van mensen. Macht wordt uitgeoefend door middel van discoursen. Volgens Foucault ligt de macht niet bij één persoon of bij een groep. Macht kan beter gezien worden als een relatie of een netwerk en werkt macht door in sociale relaties. Kennis die mensen hebben is bepalend voor hun handelen, dus de kennis over hoe te handelen na seksueel grensoverschrijdend gedrag is mogelijk bepalend voor het maken van een melding.

Mensen zijn bezig met zich gedragen naar de norm: wat wordt gezien als normaal en wat wordt er gezien als abnormaal. Ook kijken zij naar anderen en in hoeverre die ander voldoet aan de norm. Iemand kan zichzelf disciplineren, maar kan ook iemand anders aanzetten om zich te gedragen naar de norm.

Er zijn dus verschillende aanleidingen die mogelijk van invloed kunnen zijn op het wel of niet spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De norm die er heerst over spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar ook de kennis die er is over het onderwerp en de verschillende machtsposities binnen de vereniging kunnen van invloed zijn. Dat macht een rol speelt in de sport blijkt ook eerder onderzoek van Johns & Johns (2000). In dit onderzoek wordt er gekeken naar de heersende discoursen ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag en de invloed van kennis, macht en processen van disciplineren op deze discoursen in de context van de sportvereniging.

3 Literatuurstudie

In de literatuurstudie is gekeken naar wat er in de wetenschappelijke literatuur bekend is over het wel of niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij en over het wel of niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport.

3.1 Het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij

Er zijn diverse redenen om niet te melden: schaamte, de heersende cultuur, sociale uitsluiting, non-respons, de omgeving en de relatie tussen slachtoffer en dader. Redenen om wel te melden hebben vooral te maken met de assertiviteit van het slachtoffer en de omgeving.

Schaamte

Een veel genoemde reden om seksueel grensoverschrijdend gedrag niet te melden is schaamte. Onderzoek van Goderie, Janssen, Lünemann & Nieborg (2003) vanuit het Verwey-Jonker instituut gaf aan dat zes van de acht jongeren die te maken hebben gehad met seksueel geweld het een grote stap vonden om naar de politie te gaan. Schaamte was één van de oorzaken, maar ook het opnieuw bovenhalen van de gebeurtenis maakte de stap groot. Schaamte werd ook bevestigd als drempel in het onderzoek van Bebbber & Verweij (2009). Zij onderzochten onder andere het doen van aangifte na seksueel geweld. Slachtoffers die zich schamen zijn extra gevoelig voor de mening en het oordeel van anderen (Ensink & Van Berlo, 1999 in Bebbber & Verweij 2009). Als anderen aangeven dat zij niets over het voorval moeten vertellen of dat ze zich aanstellen, dan is de kans klein dat slachtoffers melding maken van wat zij hebben meegemaakt. Daarnaast willen slachtoffers met schaamtegevoelens zo min mogelijk herinnerd worden aan het seksuele geweld en houden het daarom bij zichzelf (Bebber & Verweij 2009). Bij seksueel geweld door een bekende bleek vaak het vertrouwen van het slachtoffer beschaamd, waardoor het voor slachtoffers ook lastig is om opnieuw iemand in vertrouwen te nemen. Ook in onderzoek van Fitzgerald et al., (1995) was schaamte één van de redenen voor vrouwen om het seksueel grensoverschrijdende gedrag niet te melden.

Heersende cultuur

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is niet in elke omgeving bespreekbaar. In het onderzoek van Goderie et al., (2003) is onderzocht waarom jongeren wel of geen melding maken van seksueel misbruik. Vier van de jongeren gaven aan dat zij de gebeurtenis niet ernstig genoeg vonden om een melding van te maken (Goderie et al., 2003). In een aantal gevallen wordt seksueel grensoverschrijdend gedrag genormaliseerd en wordt er een cultuur gecreëerd waarin mensen hier niet over spreken. Door de normalisering wordt de drempel om te melden hoger (Sarpotdar, 2014), want de normalisering zorgt ervoor dat het idee gecreëerd wordt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag erbij hoort. De cultuur die hierdoor ontstaat maakt het lastig voor slachtoffers om hier een melding van te maken. Uit het onderzoek van Sarpotdar (2014) naar het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer blijkt dat er niet altijd iemand is om een melding bij te maken. Daarnaast zijn vrouwen bij het melden bang om ontslagen te worden wanneer zij een melding maken. Bergman et al. (2002) sluiten hierbij aan. In dat onderzoek komt naar voren dat mensen in hogere posities eerder een melding maken omdat ze verwachten dat, vanwege hun positie, hun melding serieus genomen wordt.

Sociale uitsluiting

Naast schaamte en de heersende cultuur is de angst voor sociale uitsluiting één van de redenen waarom er geen melding gemaakt wordt. Vrouwen in het leger gaven aan bang te zijn voor negatieve

consequenties van de melding die ze zouden doen, bijvoorbeeld sociale uitsluiting of wraak (Pershing, 2003). De wijze van sociale uitsluiting is door de auteur niet genoemd. Bergman et al., (2002) gaven aan dat vrouwen bang zijn sociale uitsluiting te ervaren op het werk. Uit onderzoek van zowel Fitzgerald et al., (1995) en Bergman et al., (2002) blijkt dat vrouwen bang zijn dat het maken van een melding hun carrière in de weg zou zitten. De angst voor sociale uitsluiting heeft ook te maken met 'victim blaming'. Bij 'victim blaming' wordt het slachtoffer beschuldigd van het voorval en het incident wordt niet erkend als seksueel grensoverschrijdend (Sarkar, 2017). Slachtoffers krijgen bijvoorbeeld te horen dat de kleding die ze droegen te uitdagend was of dat ze duidelijk aan hadden moeten geven dat ze het niet wilden (Bebber & Verweij, 2009). Het gedrag zou zijn uitgelokt, de melding wordt niet serieus genomen en slachtoffers krijgen dan zelf de schuld (Sarkar, 2017). Slachtoffers geven dan uiteindelijk ook zichzelf de schuld. Uit onderzoek van Fitzgerald et al (1995) blijkt dat 25% van de vrouwelijke slachtoffers in het onderzoek zichzelf de schuld geven van het seksuele grensoverschrijdende gedrag en ze waren bang als ze er voor uit zouden komen, ze dan te maken zouden krijgen met vernedering en sociale uitsluiting (Fitzgerald et al., 1995). Uit onderzoek van Foster & Fullagar (2018) blijkt dat er geen melding gemaakt wordt als het slachtoffer het risico loopt op een slechte reputatie (Foster & Fullagar, 2018).

Non-respons

Een andere veel genoemde reden om seksueel grensoverschrijdend gedrag niet te melden heeft te maken met het feit dat slachtoffers het gevoel hebben dat het geen zin heeft om seksueel grensoverschrijdend gedrag te melden. In onderzoek van de universiteit van Minnesota (2003) gaven vrouwen aan dat melden in hun ogen geen zin had, omdat er niets met hun melding gedaan zou worden. Het uitblijven van rechtvaardigheid en de lange duur van een eventueel juridisch traject waren redenen om niet te melden (University of Minnesota, 2003). Daarnaast gaven vrouwen ook aan ontmoedigd te worden wanneer er binnen de organisatie geen aandacht was voor het probleem of wanneer een reactie op de melding uitbleef. Dit kwam ook naar voren in onderzoek van Fitzgerald et al., (1995) waar vrouwen aangaven dat zij het idee hadden dat er niets met hun melding gedaan werd en bang waren dat ze niet geloofd zouden worden. Pershing (2003) heeft onderzoek gedaan naar het niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij vrouwelijke militairen. Ook hier gaven vrouwen aan dat het melden uitbleef omdat er volgens hun een grote kans was dat er niets met hun melding gedaan werd. Degenen die melding gemaakt hebben bij de politie hebben dit in veel gevallen als negatief ervaren. Slachtoffers die aangifte deden voelden zich niet serieus genomen of het duurde lang voordat de politie overging tot concrete actie (Goderie et al., 2003). De politie deed dan de zaak af "*alsof het elke dag gebeurde*" en slachtoffers moesten hun verhaal vaak vertellen (Goderie et al., 2003). Uit onderzoek van Foster et al., (2018) blijkt dat er een kleinere kans is op melden als men niet zeker wist of de dader een straf zou krijgen (Foster et al., 2018).

Omgeving

De omgeving zou ook van invloed kunnen zijn op de afweging om een melding te maken. Uit onderzoek van Goderie et al., (2003) blijkt dat in een aantal gevallen ouders of begeleiders de doorslag gegeven hebben in het maken van een melding. Zij vonden dat het slachtoffer melding moest maken bij de politie. De reactie van de omgeving kan ook een tegengesteld effect hebben. Slachtoffers zijn dan bang voor de reactie van de omgeving, bijvoorbeeld dat de ouders er achter kwamen. Daarnaast speelt mee of de dader bedreigd heeft met wraak bij het melden van het gebeurde. Wanneer er sprake geweest is van dreiging met wraakacties dan is de kans kleiner dat een slachtoffer melding maakt (Goderie et al., 2003). Andere afwegingen die slachtoffers maken hebben te maken met het

maatschappelijk belang en of er beleid is. Slachtoffers zijn sneller geneigd een melding te maken als zij het idee hebben dat niet alleen zij gebaat zijn bij het oppakken van de dader, maar dat ook anderen hier baat bij hebben. Wanneer er meerdere aangiften zijn tegen dezelfde persoon, dan hebben andere slachtoffers ook een grotere kans serieus genomen te worden door de politie. Daarbij willen ze ook voorkomen dat anderen slachtoffer worden (Gouders et al., 2005). Vrouwen in het onderzoek van Fitzgerald et al., (1995) geven aan het besproken te hebben met familie en/of collega's, maar dat er vanuit hun omgeving weinig support bleek en dat zij daardoor geen melding maakten (Fitzgerald et al., 1995). Foster et al. (2018) geven aan dat de omgeving, bijvoorbeeld vrienden en collega's, om advies gevraagd worden als het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het advies weegt mee in de overweging van het slachtoffer om wel of niet een melding te maken (Foster et al., 2018).

Relatie met de dader

De relatie tussen slachtoffer en dader blijkt van invloed op het wel of niet maken van een melding. Slachtoffers maken eerder een melding wanneer de dader een voor hen onbekende is (Bebber&Verweij, 2009). Bij een bekende blijkt aangifte doen lastiger. Slachtoffers van een bekende zien het gedrag minder snel als seksueel grensoverschrijdend, waardoor het vaak langer duurt voor er aangifte gedaan wordt of er hulp gezocht wordt (Bebber & Verweij, 2009). Uit onderzoek van de Universiteit van Minnesota blijkt dat slachtoffers de dader geen pijn willen doen. Ze zijn bang dat hun aangifte er voor zorgt dat de dader nergens meer aan de slag kan, helemaal als de dader een gezin heeft. Uit onderzoek van Fitzgerald et al., (1995) blijkt dat vrouwen hopen dat zij door middel van hints, bijvoorbeeld humor of excuses, zelf duidelijk kunnen maken dat zij niet geïnteresseerd zijn. Uit onderzoek van Fitzgerald et al. (1995) blijkt dat slachtoffers er ook voor kiezen om niets te doen en te ontkennen dat er een probleem is. Redenen om te ontkennen zijn bedreiging door de dader of kwetsbaarheid van het slachtoffer (Fitzgerald, Fisher & Swan, 1995).

Resumé

Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt op meerdere manieren in de maatschappij voor en wordt om verschillende redenen niet gemeld. De eerste reden is de schaamte van de slachtoffers. Een tweede reden is het taboe dat heerst rondom dit onderwerp. Een derde reden om niet te melden is dat slachtoffers bang zijn voor de negatieve consequenties die samenhangen met het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Slachtoffers krijgen door middel van victim blaming zelf de schuld van seksueel grensoverschrijdend gedrag, bijvoorbeeld doordat hij/zij het zelf uitgelokt zou hebben, en gaan hierdoor twijfelen aan hun eigen rol in deze situatie. Een vierde reden dat slachtoffers niet melden is vanwege het gevoel dat er niets met hun melding gedaan wordt. Ze denken daarom dat het geen zin heeft om een melding te maken. Verder kan de relatie die het slachtoffer heeft met de dader mede bepalend zijn voor het melden, bijvoorbeeld de afhankelijkheidsrelatie tussen dader en slachtoffer.

Redenen om wel te melden hebben te maken met de assertiviteit van de persoon in kwestie en met de omgeving. Met omgeving worden zowel positief advies van personen bedoeld als de atmosfeer en beleid binnen een organisatie.

3.2 Het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport is geen nieuw probleem. In 1996 werd de Nederlandse sportwereld opgeschrikt door het seksueel grensoverschrijdend gedrag in de judowereld (de Vries et al., 2017). Er zijn toen een aantal maatregelen genomen, bijvoorbeeld gedragsregels en preventie. In 1998 is bij het NOC*NSF een hulplijn opgezet (Vertommen, Schipper- van Veldhoven,

Hartill & van den Eede, 2013). De meldingen die bij het meldpunt binnenkomen zijn niet altijd van het slachtoffer, ook de club en de ouders maken meldingen. Vertommen et al., (2013) hebben onderzocht welke meldingen het NOC*NSF tussen 2001 en 2010 hebben binnengekregen. Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt in iedere sport voor, op ieder niveau. Opvallend uit dit rapport is dat van de 323 gevallen die gemeld zijn, er maar 22% gemeld is door het slachtoffer zelf (Vertommen et al., 2013). Daarnaast was in 2013 maar 13% van de Nederlandse sportgemeenschappen op de hoogte van het bestaan van het meldpunt, 13 jaar nadat het meldpunt in het leven geroepen is (Vertommen et al., 2013). In deze paragraaf is onderzocht of de mogelijke redenen om seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij (niet) te melden ook van toepassing zijn in de sportwereld.

Schaamte

Uit onderzoek 'Over grenzen in de sport' blijkt dat het uitblijven van meldingen in de sport verschillende oorzaken heeft (Wijk, Hardeman, Scholten & Olfers, 2017). Schaamte is één van de redenen om niet te melden, bijvoorbeeld omdat de dader een bekende is. Dit kan een trainer of teamgenoot zijn. Slachtoffers hebben ook het gevoel dat het seksueel grensoverschrijdend gedrag dat hen is aangedaan ook deels aan henzelf te wijten is (Wijk et al., 2017). Uit onderzoek van Commissie de Vries (2017) blijkt dat slachtoffers het gevoel hebben dat zij verantwoordelijk zijn voor het toelaten van bepaalde handelingen en dat ze daarom ook zelf de schuld zullen krijgen van wat er gebeurd is middels victim blaming (de Vries et al., 2017). Ook kwam naar voren dat er sprake was van schaamte en een schuldgevoel, omdat slachtoffers het gevoel hebben zelf ook mede verantwoordelijk te zijn (de Vries et al., 2017). Eén van de slachtoffers in het onderzoek gaf aan: *“dat melden een hele moeilijke stap was. Het misbruik is iets waar ik me ontzettend voor schaam”* (Commissie de Vries, 2017, p. 39). Daarnaast schamen slachtoffers zich ook voor het niet maken van een melding, omdat ze zich er van bewust zijn dat dit kan resulteren in nieuwe slachtoffers. Uit onderzoek van Fasting et al. (2010) kwamen ook de redenen schaamte en het schuldgevoel terug. Slachtoffers voelen zich niet op hun gemak om de ervaring te delen vanwege schaamte (Fasting, Chroni, Hervik & Knorre, 2010). In onderzoek van Brackenridge (1995) gaf één van de atleten aan dat de trainer gezegd had dat hij verleid werd en dat de verkrachting zijn/haar eigenschuld was van het slachtoffer omdat hij/zij het had uitgelokt (Brackenridge, 1995).

Heersende cultuur

De sportwereld heeft zich jarenlang gefocust op andere vormen van veiligheid door middel van nieuwe regels, andere uitrusting en blessurepreventie (Chroni, 2013). Het psychisch welbevinden van sporter heeft lang niet altijd prioriteit. Er is wereldwijd beleid en ook zijn er regels, maar hiervan zijn sportverenigingen zelf lang niet altijd op de hoogte (Chroni, 2013) of weten zij niet hoe deze te implementeren (Rutgers, 2017). Uit onderzoek van Fasting et al., (2007) blijkt dat het hebben van beleid bepalend is bij atleten om een melding te maken. Eén van de atleten gaf aan niet te weten bij wie ze een melding zou moeten maken (Fasting et al., 2007).

Als er wel meldingen bij het bestuur van een sportvereniging terecht komen, dan betekent dit lang niet altijd dat er andere instanties bij betrokken worden. Verenigingen willen het intern oplossen en de touwtjes zelf in handen houden (Wijk et al., 2017). De vereniging wil geen slechte naam krijgen en om de kans op ledenafname en een slechte naam zoveel mogelijk te beperken kiezen zij ervoor eerst zelf naar een oplossing te zoeken, bijvoorbeeld door het wegsturen van de trainer. Met de nieuwe

vereniging van de trainer wordt vaak niet gecommuniceerd, waardoor hij/zij daar gewoon weer aan de slag kan en eventueel nieuwe slachtoffers kan maken (Wijk et al., 2017).

Een voorbeeld hiervan is die van de materiaalman uit Haarlem. Ondanks verschillende geruchten rondom seksueel misbruik, waarvan de club op de hoogte was, werd er geen actie ondernomen en bleef de materiaalman in de gelegenheid om door te gaan met het seksueel misbruik (van der Poll, 2016). Op een gegeven moment gaf het bestuur de materiaalman twee keuzes: of de materiaalman moest op een vakantie gaan zonder terugkomst bij de vereniging of het bestuur zou naar de politie gaan. Dit was een makkelijke keuze voor de materiaalman, hij ging op vakantie. Een goede naam is niet de enige reden, ook het tekort aan vrijwilligers speelt hierbij een rol. Vrijwilligers waar men twijfels over heeft, kunnen al wel jarenlang goed werk voor de club verrichten.

Daarnaast zijn er verschillen in ieders grenzen. Wat de één wel als grensoverschrijdend ervaart, kan voor de ander niet zo voelen. Dit maakt het onderwerp lastig te bespreken en hierdoor lastiger om een melding van te maken (van den Auweele, Opdenacker, Vertommen, Boen, van Niekerk, de Martelaer & de Cuyper, 2011).

Sociale uitsluiting

Het niveau waarop sport beoefend wordt is bepalend voor het wel of niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Wijk et al., 2017). Topsporters willen carrière maken en hebben het gevoel dat het melden dit op het spel zet. Topsporters zijn afhankelijk van hun coach en zijn bang bij het maken van een melding dat hun carrière hierdoor risico loopt. Coaches hebben in dit geval een bepaalde macht over de atleet. Uit onderzoek van Commissie de Vries (2017) blijkt dat slachtoffers bang zijn voor uitsluiting op de vereniging en bang voor de negatieve reacties van anderen (de Vries et al., 2017). Voorbeelden van sociale uitsluiting zijn: *“sociale isolatie, afkeer, bespotting of pesten”* (de Vries et al., 2017).

Non-respons

Verenigingen zijn blij met de vrijwilligers en goede trainers die ze hebben en willen niet riskeren deze mensen kwijt te raken. In veel gevallen krijgen slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag niet de hulp die ze nodig hebben, verenigingen handelen meldingen vaak op informele wijze af (Wijk et al., 2017). In het geval van de zaak rondom de materiaalman gaf de oud-voorzitter van de vereniging aan dat hij het een *“zaak tussen die man en de ouders”* vond (van der Poll, 2016). Daarnaast is in onderzoek van Commissie de Vries (2017) naar voren gekomen dat daders vaak behoren tot de populaire leden. Dit maakt de stap groter om als vereniging een melding te maken. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat verenigingen bang zijn dat politie gelijk met gillende sirenes op de stoep staat en dat dit zorgt voor enorm veel onrust (de Vries et al., 2017).

Onder slachtoffers heerst ook onwetendheid, ze weten lang niet altijd waar ze terecht kunnen als ze iets meegemaakt hebben wat voor grensoverschrijdend is (de Vries et al., 2017). Dit is mogelijk één van de redenen dat respons vanuit de slachtoffers uitblijft en zij geen melding maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Omgeving

Uit het onderzoek van Wijk et al. (2017) blijkt dat de rol van de ouders bepalend is in het maken van een melding. Ouders leren hun kinderen dat de trainer een belangrijke rol speelt in hun topsport carrière en dat het belangrijk is om te doen wat de trainer zegt. Doordat de band tussen trainer en ouders vaak ook hecht is, moet een slachtoffer ver gaan wil hij/zij geloofd worden en het seksueel

grensoverschrijdende gedrag bespreekbaar kunnen maken (Wijk et al., 2017). Ouders willen zelf heel veel gaan om er voor te zorgen dat hun kind een carrière in de sport krijgt en hebben vaak pas laat door als er iets niet goed zit (Wijk et al., 2017). Commissie de Vries sluit hier in hun onderzoek bij aan. Wanneer slachtoffers wel aan hun ouders kenbaar probeerden te maken dat zij te maken hadden met seksueel grensoverschrijdend gedrag dan werd dit niet altijd begrepen of ouders vonden de sportcarrière van hun kind belangrijker. In het voorbeeld van de materiaalman vond één van de ouders, toen zij door de trainer gevraagd werden naar de rol van materiaalman en hun kinderen, dat de trainer zich er niet mee moest bemoeien (van der Poll, 2016). Uit onderzoek van Cense & Brackenridge (2001) blijkt dat ouders ook doorslaggevend kunnen zijn in het maken van een melding. In het onderzoek kwam naar voren dat het misbruik bij één van de slachtoffers stopte zodra de moeder werd ingelicht en zij een melding maakte (Cense & Brackenridge, 2001). Uit ditzelfde onderzoek is ook gebleken dat niet alle ouders signalen van misbruik oppikken en herkennen als seksueel grensoverschrijdend gedrag en hier dus ook geen melding van maken.

Relatie dader en machtspositie

De macht die een trainer uitoefent op jeugdleden door extra aandacht te geven aan wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdende gedrag, is één van de drempels om niet te melden (de Vries et al., 2017). De coach kan invloed uitoefenen op verschillende aspecten uit iemands leven (Vertommen & van Veldhoven, 2012) en is daarnaast ook “bevoegd” iemand aan te raken vanuit veiligheidsoverwegingen of vanwege het bijbrengen van een juiste techniek. Dat coaches over macht over atleten beschikken blijkt ook uit het onderzoek van Johns & Johns (2000). Hierdoor is het voor sporters ook lastiger om grenzen aan te geven (Vertommen & van Veldhoven, 2012). Slachtoffers zijn ook vaak afhankelijk van de dader en houden het daarom stil, ze willen niet dat een melding ten koste gaat van bijvoorbeeld een basisplek tijdens een wedstrijd (de Vries, 2017). Daarnaast blijken slachtoffers niet altijd op de hoogte waar ze moeten zijn als ze te maken krijgen met seksueel grensoverschrijdend gedrag (de Vries et al., 2017). Uit onderzoek van Brackenridge et al., (2008) is gebleken dat slachtoffers het gevoel hadden niets aan het gedrag van hun coach te kunnen doen. Het was zoals het was, volgens de respondenten van dat onderzoek (Brackenridge, Bishopp, Moussali & Tapp, 2008). Uit onderzoek van Wijk et al., (2017) blijkt dat slachtoffers geen zin hebben in de verhoren. Daarnaast blijken de slachtoffers medelijden te hebben met de dader, waardoor ze de situatie laten voor wat het is. Dit blijkt ook uit onderzoek van Brackenridge (1995) waarin slachtoffers ook aangeven medelijden te voelen voor de dader en het gevoel te hebben dat ze hem pijn doen. Brackenridge (1995) geeft aan dat dit een teken is van een effectief grooming proces. Tijdens het grooming proces zorgt de dader ervoor dat het slachtoffer uiteindelijk zoveel mogelijk geïsoleerd wordt van zijn of haar omgeving en daardoor afhankelijk wordt van de trainer (Brackenridge, 1995).

Vrijwilligers in de sport hebben een bepaalde machtspositie, helemaal als het gaat om de trainer-coach relatie tussen de vrijwilliger en kinderen/jongeren. In deze relatie ontstaat vaak een afhankelijkheidsrelatie (de Vries, 2017). Uit onderzoek van Popovich & Warren (2010) blijkt dat macht aanwezig is bij elke relatie tussen mensen in sociale situaties, het betreft niet uitsluitend leiderschapsfuncties. Bewustwording van de invloed van macht in een organisatie is een belangrijke stap om machtsmisbruik tegen te gaan. Cense & Coehoorn (2017) geven aan dat verschillende contexten van seksueel grensoverschrijdend gedrag onderscheiden moeten worden. In elke context is namelijk een andere machtsrelatie aanwezig. Bij seksueel misbruik van kinderen of jongeren door een volwassene is er sprake van een machtsongelijkheid (Cense & Coehoorn, 2017). Ongelijkheid in

leeftijd, maar ook door de afhankelijkheidsrelatie. Er kan sprake zijn voor gevoelens voor de dader, wat zorgt voor emotionele afhankelijkheid (Vertommen & van Veldhoven, 2012). Vaak gaat het misbruik van macht in deze situatie subtiel, zoals het wel of niet opstellen van iemand tijdens een wedstrijd, of wel of geen aandacht geven (Brackenridge, 2001). Bij de context (jong)volwassenen en trainer geldt hetzelfde. Ook hier beschikt de trainer over een machtspositie. Ambitieuze sporters zijn gewend om lichamelijk uitgedaagd te worden en grenzen te verleggen (Cense & Coehoorn, 2017).

Tine Vertommen stelt dat *“prestatiedruk en een machtsrelatie tussen coach en speler voedingsbodems zijn voor seksueel grensoverschrijdend gedrag”* (Vertommen, Schipper- van Veldhoven, Wouters, Kmapen, Brackenridge, Rhind, Neels & Van Den Eede, 2016). Sportverenigingen zijn extra gevoelig voor seksueel grensoverschrijdend gedrag, doordat er veel vrijwilligers actief zijn en omdat er veel sprake is van lichamelijk contact (Vertommen et al., 2016). Een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) wordt nog lang niet altijd aangevraagd en de achtergrond van vrijwilligers, bij bijvoorbeeld een oude vereniging, wordt niet altijd gecheckt (Vertommen et al., 2016). Een vereniging kan hierdoor een vrijwilliger binnenhalen die bij een andere vereniging weggestuurd is.

In sommige gevallen hebben slachtoffers niet het gevoel dat ze te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit onderzoek van Brackenridge (1995) blijkt dat het ook voorkomt dat atleten op het moment van de gebeurtenis naïef waren en zich overgegeven hebben aan het seksueel grensoverschrijdende gedrag (Brackenridge, 1995). Ook komt het voor dat atleten aangeven verliefd te zijn op de trainer/coach en hem of haar volledig te vertrouwen (Brackenridge, 1995).

Redenen om wel te melden

Het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag is afhankelijk van een aantal factoren. Uit onderzoek van Adams-Roy & Barling blijkt dat het melden afhankelijk is van het karakter van een persoon. Wanneer een slachtoffer assertief is, dan is er een grotere kans dat hij of zij een melding maakt (Adams-Roy & Barling, 1998). Daarnaast speelt de kans op gerechtigheid ook mee. Als er een grote kans is dat, bij de melding, de dader gestraft wordt dan zijn slachtoffers eerder geneigd om een melding te maken. Er is bijvoorbeeld een grotere kans dat er een melding gemaakt wordt wanneer seksueel grensoverschrijdend gedrag is opgenomen in het beleid (Adams-Roy & Barling, 1998). Dit kwam ook terug in onderzoek van Fitzgerald (1995) die aangaf dat normen en waarden van de organisatie bepalend zijn voor het maken van een melding. Als binnen de organisatie een cultuur heerst waarin hierover spreken vanzelfsprekend is dan is er een grotere kans dat er een melding gemaakt wordt. Een positief advies van de omgeving zorgt er ook voor dat er een melding gemaakt wordt (Foster et al., 2018).

Resumé

Veel redenen voor het niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport komen overeen met de redenen van het niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij. Schaamte, schuldgevoel en angst zijn ook in de sport redenen om niet te melden. In de sport komen er wel een aantal nieuwe dimensies bij. De eerste dimensie is de macht van de trainer op de vereniging. Binnen een vereniging zijn de banden nog nauwer, het ons-kent-ons principe kan de drempel bij slachtoffers verhogen. Veel slachtoffers worden om die reden niet geloofd en kiezen ervoor om niet te melden. Daarnaast is er in de sport veelal sprake van een machtspositie van de trainer ten opzichte van de slachtoffers. Slachtoffers denken dat het accepteren noodzakelijk is om

carrière te maken in de sport en kiezen er daarom voor om het niet te melden omdat ze niet willen dat hun carrière gevaar loopt. De tweede dimensie is de schaarste van vrijwilligers op sportverenigingen. Sportverenigingen willen het zichzelf niet nog moeilijker maken, dus de achtergrond van vrijwilligers wordt lang niet altijd gecontroleerd.

Ook heeft de sport zich de afgelopen jaren niet gefocust op het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar op andere vormen van veiligheid. Sportverenigingen zijn ook lang niet altijd op de hoogte van het beleid of van de regels die er zijn. Verder houden sportverenigingen graag zelf de touwtjes in handen wanneer er geruchten of meldingen zijn. Dit om uit de media te blijven en te voorkomen dat de vereniging een slechte naam krijgt.

Toch komen er uit de literatuur ook redenen naar voren waardoor wel gemeld wordt. Assertiviteit bij een persoon zorgt voor meer kans op een melding, maar ook zijn/haar omgeving zijn bepalend voor het maken van een melding. Wanneer seksueel grensoverschrijdend gedrag opgenomen is in het beleid dan is dit ook een reden om wel te melden.

Algehele conclusie theoretisch kader en literatuurstudie

Op dit moment kunnen er twee deelvragen van het onderzoek beantwoord worden namelijk:

- Wat is er in de wetenschappelijke literatuur bekend over het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de maatschappij?
- Wat is er in de wetenschappelijke literatuur bekend over het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport?

De redenen om geen melding te maken in de sport komen overeen met de redenen om geen melding te maken in de maatschappij. In de sport zijn er nog een aantal extra factoren bekend die een rol spelen in het niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit is de (macht) verhouding tussen pupil en trainer maar ook het vrijwilligersaspect waar op verenigingen sprake van is. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Johns & Johns (2000) waaruit blijkt dat coaches over macht over atleten beschikken. Over het maken van een melding is in de vakliteratuur weinig bekend. De heersende discours op een sportvereniging en de hoeveelheid aandacht die een sportvereniging besteedt aan het onderwerp lijkt van invloed op de heersende cultuur ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De rol van macht lijkt een rol te spelen in de overweging om wel of geen melding te maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit het theoretisch kader is gebleken dat macht doorwerkt in sociale relaties en dat het handelen van mensen bepaald wordt door de machtsverhoudingen. Vanuit de theorie van Foucault over macht kan gesteld worden dat de genoemde redenen uit de literatuur om niet te melden gevolgen zijn van uitingen van macht. Bijvoorbeeld angst door bedreiging, hier heeft dader de macht over een slachtoffer en is bedreiging het machtsinstrument.

Over de rol van processen van disciplineren is bekend dat de omgeving bepalend is voor het wel of niet maken van een melding. Surveillance zorgt ervoor dat mensen het idee hebben constant bekeken te worden, waardoor ze zich vanzelf gaan gedragen naar de heersende norm. Wanneer slachtoffers van de omgeving te horen krijgen dat ze een incident niet als seksueel grensoverschrijdend moeten zien of dat ze zich niet moeten aanstellen, geven zij hier mogelijk eerder gehoor aan en maken zij geen melding.

Uit de theorie van Foucault blijkt dat macht ook continu uitgeoefend wordt door middel van de aanwezige kennisconstructies. Uit de literatuur blijkt dat slachtoffers niet altijd op de hoogte zijn waar zij een melding zouden kunnen maken. Kennis is bepalend voor het handelen van mensen, dus mogelijk zorgt het gebrek aan kennis ervoor dat slachtoffers geen melding maken.

Op de hoofdvraag: *'Hoe kijken de verschillende geledingen binnen sportverenigingen (vertrouwenscontactpersonen, bestuur, sporters en vrijwilligers) aan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag op sportverenigingen en wat zijn de consequenties voor het (niet) melden hiervan door leden, trainers, bestuurders en vrijwilligers?'* kan op dit moment nog geen antwoord gegeven worden.

4 Methodologie

4.1 Onderzoeksperspectief

Bij dit onderzoek is gebruikt gemaakt van interpretatief kwalitatief onderzoek. Kenmerkend voor interpretatief onderzoek is dat de onderzoeker zich verplaatst in de respondenten (Bryman, 2012). De werkelijkheid van de respondenten staat in interpretatief onderzoek centraal. Dit geeft de onderzoeker de gelegenheid om de respondenten te begrijpen en om hun handelen te verklaren (Bryman, 2012). Er is gekozen voor interpretatief onderzoek omdat de werkelijkheid van de respondenten, in dit geval de werkelijkheid van de respondenten ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag, centraal staat (Duberley, Johnson & Cassel, 2012). Hierdoor kan de werkelijkheid vanuit de ogen van de respondenten worden bekeken (Boeije, 2014), zodat de onderzoeker kan achterhalen wat de respondent onder seksueel grensoverschrijdend gedrag verstaat.

In dit onderzoek hebben de leden van de vereniging hun interpretatie gegeven van seksueel grensoverschrijdend gedrag en is er achterhaald wanneer zij juist wel of niet een melding maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is belangrijk dat deze overwegingen, argumenten, ervaringen en motieven zijn meegenomen om zo de waarheid door de ogen van de respondent te achterhalen. Zo heeft de onderzoeker zich kunnen inleven in de houding van de respondenten rondom het onderwerp (Boeije, 2014). Naast het beschrijven van bestaande processen bij een vereniging, is het ook van belang om inzicht te krijgen of er processen gaande zijn die in relatie staan tot elkaar (Boeije, 2014). Het gaat hier om processen die bijvoorbeeld een oorzaak-gevolg relatie hebben. Door dit in kaart te brengen kan het duidelijk worden waarom leden van de vereniging denken dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet gemeld wordt bij de vereniging.

4.2 Dataverzameling

De data is verzameld door middel van semigestructureerde diepte-interviews op drie sportverenigingen. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews vanwege meerdere redenen. De eerste reden is de gevoeligheid van het onderwerp. De verwachting was dat mensen vrijuit zouden spreken wanneer zij 1-op-1 spreken. In groepsinterviews kan er sprake zijn van groepsdruk en angst voor meningen van anderen. Dat is door de 1-op-1 interviews uitgesloten. De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst in combinatie met casussen gerelateerd aan seksueel grensoverschrijdend gedrag. De casussen worden tijdens het gesprek door de respondent beoordeeld. De respondent kon aangeven of het vertoonde gedrag als seksueel grensoverschrijdend beoordeeld zou moeten worden en waarom wel/niet. De topiclijst heeft de onderzoeker richting geboden, maar heeft ook de mogelijkheid geboden om het interview aan te passen op de respondent (Boeije, 2014).

De tweede reden waarom er gekozen is voor semigestructureerde interviews is om de respondenten de mogelijkheid tot eigen input te geven (Boeije, 2014). Het doorvragen gedurende de interviews heeft gezorgd voor voldoende diepgang van de antwoorden. Er was vooraf niet bekend bij de respondenten of zij te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Omdat het belangrijk is wat de definitie van de respondenten is van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zijn er op waarheid beruste casussen gebruikt die tijdens de interviews ter discussie gesteld zijn. Per casus is aan de respondenten gevraagd wat zij in de desbetreffende situatie zouden doen. Zo werd door middel van de casussen een beeld verkregen wat respondenten in welke situatie zouden doen, en werd er door middel van de interviews ook een beeld geschetst wat de houding was ten aanzien van het onderwerp. De onderstaande casussen zijn gebruikt:

De sportbegeleider raakt de spelers vaak aan tijdens een time-out.

Figuur 1: Casus 1

Een jongen raakt de borsten van een meisje aan tijdens een groepsknuffel.

Figuur 2: Casus 2

Een jongen maakt een foto van de meisjes onder de douche en stuurt die naar zijn vrienden.

Figuur 3: Casus 3

Vanwege de gevoeligheid van het onderwerp is er gekozen om de interviews te beginnen met neutrale vragen over de vereniging. Dit om ervoor te zorgen dat er een vertrouwensband ontstaat tussen onderzoeker en respondent (Gratton, Jones & Robinson, 2011) die ervoor kan zorgen dat praten over seksueel grensoverschrijdend gedrag gemakkelijker gaat. Na de neutrale vragen zijn er vragen gesteld over het Veilig Sportklimaat. Via deze weg is het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag geïntroduceerd.

4.3 Respondenten

Op dit moment worden er weinig meldingen gedaan op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook zijn er op dit moment geen slachtoffers binnen de stad bekend, dus mensen bevragen te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag is niet mogelijk. Er zijn daarom per sportverenigingen vier mensen bevraged, met allemaal een verschillende rol binnen de vereniging. Er is iemand bevraged in de rol van vertrouwenscontactpersoon, een sporter, een bestuurslid en een vrijwilliger. Onder geleidingen worden in dit onderzoek de vertrouwenscontactpersonen, de bestuursleden, de sporters en de vrijwilligers verstaan. De vertrouwenscontactpersoon is binnen de sportvereniging de persoon die meldingen in ontvangst neemt en slachtoffers adviseert naar de juiste hulp.

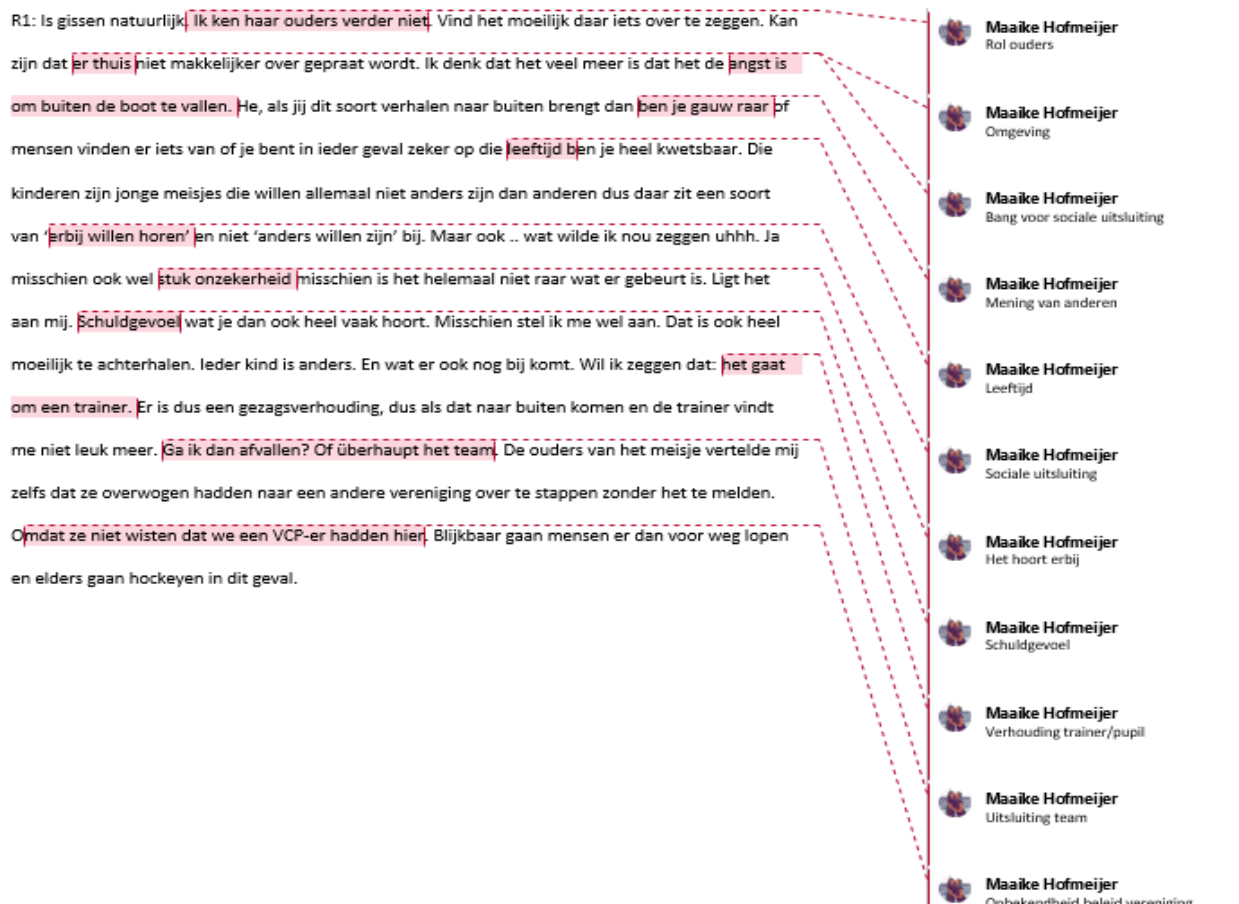
Er is gekozen om binnen verschillende sportverenigingen en verschillende sporten leden met verschillende taken te bevragen. De reden dat er gekozen is om verschillende geleidingen te bevragen is om te achterhalen of de verschillende geleidingen hetzelfde of juist anders aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag of dat dit persoonsafhankelijk is. De keuze om meerdere personen per vereniging te bevragen is om te kijken of er binnen een vereniging hetzelfde gedacht wordt over het onderwerp of dat er binnen de vereniging verschillen zijn.

Om de respondenten te benaderen is er gebruik gemaakt van het netwerk van de onderzoeker. De onderzoeker had een netwerk van een aantal vertrouwenscontactpersonen binnen de verenigingen en heeft deze benaderd. Tijdens de benadering is helder en eerlijk het onderwerp van het interview toegelicht (Boeije, 2014) en is er ook aangegeven dat individuele input nooit gebruikt zou worden voor werk-gerelateerde doeleinden, maar dat de algehele resultaten zouden dienen als basis voor de aanbevelingen. Er is gebruik gemaakt van netwerken omdat dit heeft geleid tot de juiste respondenten (Boeije, 2014). Via de vertrouwenscontactpersonen is de onderzoeker in contact gekomen met de andere respondenten; de bestuurders, de sporters en de vrijwilligers.

Uit onderzoek van Commissie de Vries is gebleken dat niet de ene sport meer kans had dan de andere sport als het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag (de Vries et al., 2017). Vandaar dat gebruik gemaakt is van het netwerk aan vertrouwenscontactpersonen, de keuze van vereniging is daarop gebaseerd. Dit heeft geleid tot de drie sportverenigingen die bevraged zijn. In totaal hebben twaalf mensen deelgenomen aan de interviews. Per vereniging zijn er drie vertrouwenscontactpersonen, drie bestuursleden, drie sporters en drie vrijwilligers bevraged.

4.4 Data analyse

De data is geanalyseerd door middel van coderen oftewel het ordenen van onbewerkte gegevens (Gratton, Jones & Robinson, 2011). Het coderen is middels drie stappen gebeurd. De eerste stap is het open coderen. Alle gegevens zijn gelezen en alle relevante informatie heeft een code gekregen. In onderstaand figuur staat een voorbeeld fragment van het open coderen.

Figuur 4: Fragment open coderen

Na het open coderen van vijf interviews kwamen er geen nieuwe codes meer bij, het verzadigingspunt was bereikt. Op dat moment is overgegaan op het axiaal coderen, er is structuur aangebracht in de codes van het open coderen (Boeije, 2008).

Axiaal coderen is gedaan middels het programma MAXQDA. Codes zijn samengevoegd. Bijvoorbeeld: 'rol van de ouders', 'schuldgevoel' en 'sociale uitsluiting' zijn samengevoegd onder de code 'redenen om niet te melden'. Na het structureren van de codes is een codeboom opgesteld. Deze codeboom is te vinden in bijlage 3.

Uiteindelijk is er middels selectief coderen een selectie van thema's gemaakt die bijdragen aan het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen van het onderzoek (Gratton, Jones & Robinson, 2011). Het resultatenhoofdstuk wordt beschreven aan de hand van deze thema's. Er is bottom-up gecodeerd, wat betekent dat alle onderdelen losse codes gekregen hebben die uiteindelijk zijn samengevoegd in een aantal hoofdcodes. Hiervoor is gekozen om ook ruimte te houden voor nieuwe informatie die gegeven werd door de respondenten buiten de topiclijst om.

In de analyse van de resultaten is er ook onderscheid gemaakt tussen het type respondenten. Wanneer er verschillen waren tussen de antwoorden van de verschillende geledingen dan zijn deze verschillen weergegeven. De antwoorden van de casussen zijn gebruikt om de definitie van de respondenten van seksueel grensoverschrijdend gedrag te ondersteunen. Ook zijn de casussen gebruikt om duidelijk te maken wanneer een respondent wel of geen melding zou maken.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid

Kwalitatief onderzoek moet zo objectief mogelijk worden uitgevoerd. Het borgen van betrouwbaarheid en validiteit spelen hierbij een belangrijke rol (Boeije, 2014). Om de betrouwbaarheid te borgen heeft de onderzoeker eerst zoveel mogelijk informatie rondom het onderwerp verzameld en is het probleem duidelijk in kaart gebracht. Vervolgens zijn zowel de casussen als de topiclijst voorafgaand aan de interviews met de scriptie-begeleider doorgenomen. Tijdens de interviews zijn telkens dezelfde casussen en topics voorgelegd. De interviews zijn allemaal opgenomen en getranscribeerd. De transcripten zijn opgestuurd naar de respondenten, zodat zij de mogelijk hadden om de uitwerking van hun interview te controleren. Acht respondenten hebben een reactie gestuurd dat ze akkoord waren met hun transcript. Vier respondenten hebben geen reactie gegeven.

Om er voor te zorgen dat de respondenten vrijuit konden praten is er voorafgaand aan elk interview afgesproken dat de antwoorden van de respondenten altijd anoniem verwerkt zouden worden. Daarnaast heeft de onderzoeker beloofd de resultaten alleen voor het onderzoek te gebruiken en niet voor het werk.

Validiteit

De validiteit van het onderzoek is op meerdere manieren gewaarborgd. Validiteit wordt gewaarborgd als de onderzoeker meet en verklaart wat hij wil meten en/of verklaren (Boeije, 2008). Na het eerste interview dat is afgenomen gedurende dit onderzoek heeft de onderzoeker het interview uitgewerkt en vervolgens besproken met de scriptiebegeleider vanuit de Universiteit van Utrecht. Naar aanleiding van de feedback is de onderzoeker in de overige interviews alerter geweest op doorvragen en manier van het stellen van vragen (Boeije, 2008).

De interviews zijn afgenomen op locaties gekozen door de respondent. Dit om er voor te zorgen dat de respondent zoveel mogelijk kan spreken vanuit zijn natuurlijke omgeving en zich daardoor meer op zijn gemak voelt (Bryman, 2012). Daarnaast is de validiteit gewaarborgd door voorafgaand aan de interviews de rol van de onderzoeker en de onderzoek context duidelijk vast te stellen. De respondenten wisten dat de interviews geanonimiseerd zouden worden, waardoor antwoorden nooit persoonlijk naar de respondenten te herleiden zijn. Dit heeft er voor gezorgd dat er een zeer kleine kans is op sociaal wenselijke antwoorden door de respondenten.

5 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews met verschillende geledingen van sportverenigingen gepresenteerd. In het resultaten hoofdstuk komen de volgende onderwerpen aan bod:

- De definitie die de verschillende geledingen geven aan seksueel grensoverschrijdend gedrag
- De cultuur binnen de vereniging en rondom het Veilig Sportklimaat en seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Prioriteit van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het Veilig Sportklimaat
- Het wel of niet melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Voorbeelden van onveilige- en risicosituaties op de vereniging
- De meldingen die verenigingen hebben gehad en hoe ze daarmee om gegaan zijn.

Aan het einde van elke paragraaf is een korte conclusie weergegeven en worden de antwoorden van de verschillende geledingen vergeleken.

5.1 De definitie van verschillende geledingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag

De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag is op twee manieren bevraagd, middels één van de vragen en middels de casussen. Er zijn verschillende definities van seksueel grensoverschrijdend gedrag gegeven door de respondenten.

Wanneer naar de definitie van de vertrouwenscontactpersonen gevraagd wordt dan geven alle vertrouwenscontactpersonen dezelfde definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ze geven aan dat deze definitie bepaald wordt door het slachtoffer: *“Als een slachtoffer het ervaart als seksueel grensoverschrijdend gedrag dan is het seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dan kan het niet.”* geeft één van de vertrouwenscontactpersonen aan. Ook geven alle vertrouwenscontactpersonen aan dat er een grijs gebied heerst rondom de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Eén van de vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat zij uit eigen ervaring te maken heeft gehad met seksueel getinte opmerkingen vanuit mannelijke mede sporters. Deze opmerkingen waren vrouwonvriendelijk. Zij geeft zelf aan hier geen problemen mee te hebben, maar wel te begrijpen dat vrouwen dit als seksueel grensoverschrijdend zouden kunnen ervaren. Een tweede vertrouwenscontactpersoon illustreert het grijze gebied door middel van een melding die zij gehad heeft. Het ging om het masseren van een enkel bij een minderjarige pupil door de trainer. Persoonlijk vindt de vertrouwenscontactpersoon het niet seksueel grensoverschrijdend, maar het werd door het slachtoffer wel zo ervaren.

De antwoorden die de vertrouwenscontactpersonen geven naar aanleiding van de casussen zijn niet allemaal hetzelfde. Over de casus ‘De sportbegeleider raakt de spelers vaak aan tijdens een Time Out’ lopen de antwoorden uiteen. Eén van de vertrouwenscontactpersonen bestempelt het als seksueel grensoverschrijdend, een ander vindt het niet seksueel grensoverschrijdend en de derde blijft bij bovenstaande definitie en geeft aan het seksueel grensoverschrijdend te vinden als het slachtoffer dit zo ervaart. Over de tweede casus ‘een jongen maakt een foto van de meisjes onder de douche en stuurt die naar zijn vrienden’ zijn de vertrouwenscontactpersonen het allemaal eens: dit is seksueel grensoverschrijdend. De voornaamste reden waarom is dat er naaktfoto’s worden gemaakt en verspreid. Dit vinden alle vertrouwenscontactpersonen seksueel grensoverschrijdend gedrag. De laatste casus ‘een jongen raakt de borsten van een meisje aan tijdens een groepsknuffel’ vinden alle vertrouwenscontactpersonen lastig om te beoordelen, omdat moeilijk in te schatten is of het expres

gaat of niet. Dit voorval moet bespreekbaar gemaakt worden volgens de vertrouwenscontactpersonen.

Bestuursleden geven verschillende definities van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Twee bestuursleden komen met dezelfde definitie als de vertrouwenscontactpersonen en stellen dat de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag afhankelijk is van het individu. *“Heeft te maken met de persoon zelf. Voor die persoon is het overschrijdend”*. Een ander bestuurslid geeft als definitie: *“Dat je aan kinderen zit, met een foute gedachte erachter.”*. Dit bestuurslid geeft aan dat op de verenigingen afspraken gemaakt zijn rondom ouders in kleedkamers. Zijn reactie: *“Dan denk ik van kom op zeg. Ik heb vroeger ook met mijn kinderen thuis gewoon gedoucht, mag dat dan niet meer. Ik zag daar niks verkeers in en ik zie daar nog steeds niks verkeerd in.”*. Hieruit blijkt dat het bestuurslid een andere kijk heeft op wat wel en wat niet kan dan zijn vereniging.

De definitie van bestuursleden verschilt ook bij de casussen. Over de eerste casus over het aanraken door de sportbegeleider worden verschillende antwoorden gegeven. Eén van de bestuursleden vindt dit duidelijk grensoverschrijdend, vooral omdat het haar ook aangeraakt wordt. Twee andere bestuursleden geven aan dit zelf niet als seksueel grensoverschrijdend te zien, maar vinden het wel belangrijk om het bespreekbaar te maken als het slachtoffer het als seksueel grensoverschrijdend ervaart. Over de casus met de foto geven twee bestuursleden duidelijk aan dat dit in hun ogen niet kan. Eén van de bestuursleden geeft aan dat hij, gezien de leeftijd van de jongen in de casus, dit niet als seksueel grensoverschrijdend ziet. De laatste casus over het aanraken van borsten bestempelen de bestuursleden allemaal als seksueel grensoverschrijdend, omdat dit niet per ongeluk en meerdere keren gebeurt.

De sporters nemen in hun antwoord niet mee dat de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag persoonsafhankelijk is. De definitie van de sporters gaat over verbaal en fysiek overschrijdend gedrag. Twee sporters geven aan dat dit te maken heeft met een trainer die te dichtbij komt door middel van fysieke aanrakingen of grapjes. Eén van de sporters vindt het lastig om een definitie aan te geven en geeft aan: *“Ik denk dat we tegenwoordig misschien ook wel net iets te veel nadenken”*.

Het aanraken door de sportbegeleider uit de eerste casus wordt door de drie sporters verschillend beoordeeld. Twee sporters beschouwen het als seksueel grensoverschrijdend, de derde sporter vindt deze manier van aanraken motiverend en ziet dit niet als seksueel grensoverschrijdend. Over de tweede casus waarin een foto gemaakt wordt zijn alle sporters het eens: dit is seksueel grensoverschrijdend en dit kan echt niet. Over de derde casus waar in de borsten aangeraakt worden tijdens een groepsknuffel geven twee van de sporters aan het afhankelijk te vinden of het expres gebeurt of niet. Een andere sporter geeft aan dit per definitie seksueel grensoverschrijdend te vinden.

Vrijwilligers geven nagenoeg dezelfde definitie als de sporters. Twee vrijwilligers geven aan dat zowel lichamelijk contact als verbale seksueel getinte opmerkingen als seksueel grensoverschrijdend gezien kunnen worden. De laatste vrijwilliger geeft aan dat hij zelf denkt aan pedofilie en kindermisbruik, maar dat hij ook weet dat in sommige situaties waar bijvoorbeeld een man die een kleedkamer inloopt waar een team aan het douchen is ook als seksueel grensoverschrijdend gezien kan worden.

Over de casussen zeggen de vrijwilligers het volgende. De eerste casus over het aanraken door de sportbegeleider wordt door één van de vrijwilligers niet bestempeld als seksueel grensoverschrijdend, omdat dit gebeurt om iemand te motiveren. De tweede vrijwilliger geeft aan dat het afhangt van de intenties en de laatste vrijwilliger geeft aan dat dit aanraken niet nodig is en dat het bespreekbaar

gemaakt moet worden met de persoon in kwestie. Over de casus met de foto geven twee vrijwilligers aan dit duidelijk als seksueel grensoverschrijdend te zien. Eén van de vrijwilligers vindt het grensoverschrijdend, maar niet seksueel grensoverschrijdend omdat er geen sprake is van lichamelijk contact. Over de derde casus, waarin de jongen de borsten van het meisje aanraakt, geven alle vrijwilligers aan dit na één keer per ongeluk aanraken bespreekbaar te maken. Als het vaker gebeurt dan moet er volgens deze respondent wel een melding gemaakt worden. Eén van hen geeft aan ook teamgenoten te bevragen om te achterhalen of het hen ook is overkomen dat dit gebeurt.

Resumé

Er lijkt een tweedeling met aan de ene kant de bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen die bijna dezelfde definities geven. Bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen geven aan dat de definitie afhankelijk is van de persoon: als de persoon het ervaart als seksueel grensoverschrijdend, dan is het seksueel grensoverschrijdend. Aan de andere kant van de tweedeling staan de sporters en vrijwilligers. Zij associëren seksueel grensoverschrijdend gedrag met ongewenste fysieke aanrakingen of grapjes.

Zodra er concrete voorbeelden gegeven worden, zoals de casussen, dan vinden alle respondenten het makkelijker om aan te geven of er wel of geen sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Nog steeds worden er verschillende antwoorden gegeven, maar er zijn minder duidelijke verschillen tussen de verschillende geledingen. De casus waarin de foto gemaakt wordt, is door elf van de twaalf respondenten genoemd als seksueel grensoverschrijdend. De casus van het aanraken door de coach en de casus waarin de jongen de borsten van het meisje aanraakt bestempelt de helft van de respondent als seksueel grensoverschrijdend. De andere helft vindt het lastig om te beoordelen of vindt het niet seksueel grensoverschrijdend.

Het blijkt voor degene die niet in de materie zitten lastiger om een definitie te vormen dan voor degene die er regelmatig mee bezig zijn. Daarbij wordt er in dit onderzoek door de respondenten geen uniforme definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag gegeven, de één vindt meer geoorloofd dan de ander.

5.2 De cultuur binnen de vereniging rondom het Veilig Sportklimaat en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is op geen van de verenigingen een vast onderwerp van gesprek. Alle verenigingen zijn bezig met het Veilig Sportklimaat, maar seksueel grensoverschrijdend gedrag is bij geen van de verenigingen een apart onderdeel van het beleid. Dit is mogelijk één van de redenen waarom geledingen van verenigingen het Veilig Sportklimaat niet associëren met seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Eén van de vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat het bestuur van haar vereniging veiligheid een belangrijk onderwerp vindt, maar dat ze niet altijd het idee krijgt dat het bestuur achter haar staat en ze voelt zich niet gesteund. Bijvoorbeeld bij het opzetten van de commissie Sportiviteit en Respect, waar het bestuur geen geld vrij wilde maken om flyers te drukken. Ze geeft meermaals het bestuur benaderd te hebben, maar zegt ook: *“ik wil niet trekken aan een dood paard”*. Doordat andere zaken prioriteit hebben gehad bij deze vereniging, is veiligheid weggezaakt. Ook wordt er niet gesproken over veiligheid volgens de vertrouwenscontactpersoon omdat mensen komen voor de sport en niet om over veiligheid te praten. De vertrouwenscontactpersoon geeft aan dat er vooral lacherig over gedaan wordt, bewustzijn is er alleen bij bepaalde *“poppetjes”*. In de ogen van deze

vertrouwenscontactpersoon moet het een onderdeel worden van de vereniging, het moet normaal worden en mensen moeten geen stempel krijgen als ze ergens een melding van maken. Trainers en coaches moeten het ook bespreekbaar maken. *“Tegelijkertijd, als je mensen vraagt naar het belang dan vindt iedereen het belangrijk”.*

Op één van de andere verenigingen geeft de vertrouwenscontactpersoon aan dat er een normen & waardencommissie is die regelmatig aangesproken wordt als het gaat om vandalisme of onsportief gedrag. Over seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt niet gesproken en dit thema wordt alleen opgepakt als er bepaalde gevallen spelen. Ook op de derde vereniging wordt niet gesproken over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bewustzijn is er wel, trainers zijn terughoudend in aanraken van jeugd en proberen alleen lichamelijk contact te maken om de veiligheid te waarborgen tijdens een training of wedstrijd.

Bestuursleden haken aan bij de vertrouwenscontactpersonen. Veilig Sportklimaat vinden ze belangrijk, maar geschreven beleid is er lang niet altijd. Eén van de bestuursleden geeft aan:

“Het gaat er meer om dat het Veilig Sportklimaat er daadwerkelijk is. En op het moment dat er door voorkomende gevallen daar afbreuk aan gedaan wordt. Dat daar meteen wat aan gedaan wordt. En of het op papier staat. Dat vind ik niet zo heel belangrijk”.

Eén van de bestuursleden geeft aan dat het lijkt alsof er een taboe heerst op het onderwerp en dat dit de reden is dat er niet over het onderwerp gesproken wordt. Ook geeft het bestuurslid aan dat een sporter zich veilig wil voelen, maar dat sporters met een andere bril naar de club komen namelijk om te sporten. Bestuurders geven aan dat de VOG wel ingevoerd is op deze verenigingen. Op één vereniging wordt ook de cursus positief coachen aangeboden. Op alle bevroegde verenigingen is een persoon die meldingen van grensoverschrijdend gedrag in ontvangst neemt.

De sporters geven allemaal aan dat ze seksueel grensoverschrijdend gedrag een belangrijk thema vinden. Eén van de sporters geeft bijvoorbeeld aan: *“Ik kom sporten omdat ik het leuk vind. Maar als ik me niet veilig voel.. dan ga je wel met klote gevoel trainen bijvoorbeeld. Of ik ga niet trainen en ik denk dat dat wel zorgelijk is.”*

Twee sporters geven aan niet te weten of hun vereniging iets doet op het gebied van het Veilig Sportklimaat of specifiek op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een derde sporter geeft wel aan te weten dat er gedragsregels in de kantine hangen, maar dat dit komt vanwege haar verleden als bestuurslid. Zij geeft ook aan het belangrijk te vinden dat er gesproken gaat worden over het onderwerp, omdat dit een preventieve werking kan hebben. Op dit moment heerst er op haar vereniging wel al een cultuur dat mensen elkaar aanspreken op gedrag.

Vrijwilligers geven dezelfde reacties als de sporters. Ze vinden het belangrijk dat er over het onderwerp gepraat wordt en dat de vereniging hier iets mee doet. Tegelijkertijd geven de vrijwilligers ook aan niet te weten of er beleid is en dat er niet gesproken wordt over seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun vereniging. Eén van de vrijwilligers geeft aan het vooral belangrijk te vinden dat de vereniging handelt wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een andere vrijwilliger geeft aan dat het vooral bij de jeugd onder de aandacht moet worden, omdat deze doelgroep de kwetsbare doelgroep is. Dit is bijvoorbeeld mogelijk bij de aftrap van een nieuw seizoen.

Verantwoordelijkheid voor het beleid

De respondenten kijken verschillend aan tegen de verantwoordelijkheid van het maken van beleid op seksueel grensoverschrijdend gedrag en het Veilig Sportklimaat. Duidelijk is dat het onderwerp binnen de vereniging moet leven, dat het in het DNA van de vereniging moet komen te zitten. Respondenten geven aan dat niet alleen de vereniging hiervoor verantwoordelijk is. Vijf respondenten noemen de rol van de bond of gemeente hierin belangrijk. Als aanjager of om algemeen beleid te schrijven, waar de vereniging vervolgens zijn eigen beleid van kan maken.

Middelen die nu door de verenigingen gebruikt worden zijn de verklaring omtrent gedrag (VOG) en het aanstellen van een vertrouwenscontactpersoon. Respondenten geven over de VOG aan dat dit kan werken als een filter, maar dat het geen waterdicht middel is om het sportklimaat veiliger te maken. Eén van de bestuursleden noemt het een “*een papieren tijger*”. Sporters en vrijwilligers vinden het belangrijk dat de er om de VOG gevraagd blijft worden zodat er niemand op de vereniging komt die al in aanraking geweest is met politie en justitie.

Vertrouwenscontactpersonen geven aan dat het van belang is dat zij gesteund worden door het bestuur en dat zij een opleiding tot vertrouwenscontactpersoon kunnen volgen. Bestuursleden geven aan dat een vertrouwenscontactpersoon het maken van een melding laagdrempeliger kan maken, omdat deze persoon meldingen anoniem behandelt. Sporters vinden het hebben van een vertrouwenscontactpersoon belangrijk. Ze vinden dat deze persoon moet inzetten op het maken van persoonlijk contact met leden en dat hij of zij betrouwbaarheid moet uitstralen. Vrijwilligers vullen aan door te stellen dat een vertrouwenscontactpersoon kennis en ervaring moet hebben op dit gebied.

Resumé

Op dit moment lijkt het bij deze sportverenigingen niet in de verenigingscultuur te zitten om te spreken over veiligheid en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bestuurders en vertrouwenscontactpersonen spreken hier onderling wel over, maar uit reacties van vrijwilligers en sporters is gebleken dat de meesten niet weten of de vereniging beleid heeft op het gebied van het Veilig Sportklimaat of seksueel grensoverschrijdend gedrag en dat ze niet zouden weten waar ze terecht zouden kunnen met een melding. Op beleidsniveau spreekt men over veiligheid en seksueel grensoverschrijdend gedrag, terwijl de sporters en vrijwilligers, de gebruikers van het beleid, nauwelijks weten wat hun vereniging doet rondom dit thema. Doordat er niet over gesproken wordt weten sporters en vrijwilligers mogelijk ook niet waar ze zouden kunnen melden. Het kan zijn dat hierdoor meldingen ook achterblijven.

5.3 De prioriteit van het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag

De geledingen van de vereniging kijken verschillend aan tegen de prioriteit van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het Veilig Sportklimaat.

Vertrouwenscontactpersonen geven aan dat er meer aandacht moet komen voor het onderwerp. Eén van de vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat het belangrijk is dat er duidelijke grenzen zijn. Wat is wel/niet normaal en als iets niet normaal is, dat je dit dan moet melden. Niet alleen voor het slachtoffer maar ook in de toekomst om andere slachtoffers te voorkomen. Een andere vertrouwenscontactpersoon vindt dat het onderwerp meer aandacht moet krijgen dan nu en dat er te weinig openheid over is. Openheid is volgens deze vertrouwenscontactpersoon van belang zodat de stap om een eventuele melding te maken laagdrempeliger wordt. Het wordt dan normaler om over te spreken.

Volgens één van de vertrouwenscontactpersonen moeten overkoepelende organisaties als overheden en bonden meer aandacht geven aan het onderwerp, dan krijgt het vanzelf aandacht en prioriteit op verenigingsniveau. Overheden en bonden kunnen het belang van het onderwerp overdragen aan de verenigingen, zodat verenigingen het belang gaan inzien. Wanneer verenigingen het belang inzien dan zullen zij dit eerder uitdragen naar de leden volgens de vertrouwenscontactpersoon. Eén vertrouwenscontactpersoon geeft aan dat doseren belangrijk is, het moet niet overmatig groot gemaakt worden *“dan maak je het zelf alweer belachelijk”*. Het doseren wordt ook genoemd door één van de vrijwilligers. Deze vrijwilliger vindt dat er niet teveel aandacht moet zijn voor het onderwerp, omdat het dan *“zo’n ding”* wordt.

De bestuursleden onderling hebben verschillende meningen. Eén van de bestuursleden vindt dat er geen sprake moet zijn van prioritering, hij vindt niet dat het ene thema belangrijker is dan het andere thema. *“Discriminatie kan net zo kwetsend hard overkomen bij degene die het betreffen.”* Eén van de andere bestuursleden geeft aan dat al het gedrag dat niet in orde is aangepakt moet worden en noemt niet specifiek seksueel grensoverschrijdend gedrag. Twee sporters sluiten hierbij aan door te stellen dat het onderwerp net zo belangrijk is als alle andere onderwerpen binnen het Veilig Sportklimaat. Eén van de sporters geeft aan dat de vereniging duidelijkheid moet scheppen in de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag, om zo grenzen duidelijker te maken.

Het laatste bestuurslid geeft aan dat fysieke veiligheid in zijn ogen de hoogste prioriteit heeft en dat andere zaken pas later mee gaan tellen, waaronder seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hij geeft wel aan dat trainers, vooral mannelijke trainers, steeds bewuster bezig zijn met wat wel en niet kan.

“We hebben bijvoorbeeld een autistisch meisje rondlopen. Heel aanhankelijk. Hartstikke aardig kind, maar ze springt wel op je rug. Houdt je graag vast bij je arm. Je moet wel proberen, maar dat is puur omdat je eigenlijk zit te denken dat je niet wil dat het uit de hand loopt.”

Eén van de sporters sluit hierbij aan. In zijn ogen moet seksueel grensoverschrijdend gedrag meer aandacht krijgen dan thema’s als pesten en fysieke veiligheid. Hij geeft wel aan die onderwerpen ook heel belangrijk te vinden. Hij zegt: *“ik ben best benieuwd waar die grens ligt en wat ik wel kan doen en wat ik niet kan doen. Dat is vooral ook in huidige samenleving, dat het best wel actueel is. En dat het daarom nog belangrijker is dan andere thema’s”*.

Eén van de vrijwilligers geeft aan dat in zijn ogen pesten één van de belangrijkste onderwerpen is, omdat dit in zijn ogen veel gebeurt. Hij vindt het belangrijk dat alle thema’s binnen het Veilig Sportklimaat aandacht krijgen, ook seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit kan bijvoorbeeld bij de aftrap van het seizoen, zodat iedereen zich er gelijk vanaf het begin bewust van is. Eén van de andere vrijwilligers geeft aan dat dit thema bespreekbaarder gemaakt moet worden, omdat het ernstige dingen zijn. Een laatste vrijwilliger weet niet welke prioriteit zij zou geven aan seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het gehele Veilig Sportklimaat.

Resumé

Over de prioritering van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het hele Veilig Sportklimaat zijn de meningen van de geledingen van deze verenigingen verdeeld. Verschillende respondenten geven aan dat andere thema’s belangrijker moeten zijn. Twee respondenten geven bijvoorbeeld aan pesten belangrijker te vinden dan seksueel grensoverschrijdend gedrag. Eén van de sporters geeft aan dat seksueel grensoverschrijdend gedrag prioriteit moet krijgen, omdat dit nu ook een actueel onderwerp in de media is. Een vertrouwenscontactpersoon denkt dat het onderwerp vanzelf prioriteit krijgt zodra

het bestuur aandacht aan het thema besteedt. De vertrouwenscontactpersonen geven aan dat er vooral meer aandacht en openheid over het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag moet komen, zodat het normaler wordt om erover te spreken. Alle respondenten vinden dat er aandacht gegeven moet worden aan het onderwerp, maar over de mate waarin verschillen de meningen.

5.4 Onveilige situaties en/of risicosituaties op de verenigingen

Een aantal algemene onveilige situaties worden door respondenten gelinkt aan de accommodatie en de ligging van de accommodatie. Een aantal respondenten geeft aan dat er op de weg naar hun vereniging plekken zijn waar “*ongure types*” staan, of er ook sprake is geweest van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag weten de respondenten niet. Op twee van de drie onderzochte verenigingen zijn er donkere plekken waar weinig zicht op is. Dit wordt door twee respondenten benoemd als onveilig. Eén van de vrijwilligers geeft aan dat op hun vereniging kinderen vaak alleen spullen moeten opruimen bij een berging waar het donker is en dat er bij die berging vaak niemand anders aanwezig is.

Ook op de verenigingen zelf komen onveilige situaties voor. Voorbeelden zijn ruzie tussen ouders, negatieve coaching langs de lijn en fysiek geweld tussen spelers tijdens een wedstrijd of training. Bij één van de verenigingen liep de ruzie tussen ouders hoog op en sloeg de ene ouder de andere ouder “*op het hoofd met een voorwerp*”. Eén van de bestuursleden geeft aan dat er minder respect is voor elkaar, binnen het team maar ook naar scheidsrechters en tegenstanders. Eén van de andere bestuursleden noemt dit ook en geeft ook aan dat er onveilige spelelementen zijn waardoor valpartijen ontstaan.

Er zijn verschillende risicosituaties op deze verenigingen volgens de respondenten. Een veel genoemde situatie is de situatie rondom kleedkamers. Eén van de vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat er bij hun vereniging een raampje bij de kleedkamers zit, waar mensen eventueel naar binnen zouden kunnen kijken. Een andere vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat er op hun vereniging regelmatig mensen alleen in de kleedkamer zijn, wat ook kan zorgen voor een risicosituatie. Een andere vertrouwenscontactpersoon stelt hetzelfde en vult aan dat je nooit precies weet wat er in de kleedkamers gebeurt. Eén van de spelers geeft aan dat de kleedkamers ver van de kantine afliggen en dat er daardoor nog minder zicht is op wat er zich in de kleedkamers afspeelt. Ook geeft één van de spelers aan dat een kleedkamer-situatie met een coach en een jonge pupil een risico kan zijn, omdat pupillen minder goed weten wat wel en wat niet kan en zich minder goed weten te verweren.

Lichamelijk contact is door vier respondenten benoemd als risicosituatie. In bepaalde situaties is lichamelijk contact nodig om iets uit te leggen, geeft één van de vertrouwenscontactpersonen aan. Eén van de spelers geeft ook aan dat lichamelijk contact gebruikt tijdens trainingen om te corrigeren. Dit is een risico omdat niet iedereen het prettig vindt om aangeraakt te worden. Op één van de verenigingen worden er ook trainingen buiten het complex georganiseerd. Eén van de respondenten noemde dit als risico omdat er geen controle is wat er tijdens die trainingen buiten het complex precies gebeurt.

Andere risicosituaties die genoemd zijn waren een gemengde trainingsgroep waarin vrouwonvriendelijke opmerkingen of grapjes gemaakt worden “*Ik kan me voorstellen dat dit aanstootgevend zou kunnen zijn*” geeft één van de vertrouwenscontactpersonen aan. Eén van de vrijwilligers en een bestuurslid noemen de feestjes waar alcohol genuttigd wordt ook als risicosituatie, omdat door alcohol grenzen vervagen en er een grotere kans is dat er iets gebeurt.

Eén van de spelers geeft aan dat het na het sporten vaak gebeurt dat mensen even snel shirtje wisselen. In haar ogen kan dit voor mensen wel intimiderend overkomen. Een andere speler geeft aan dat kleding van leden tijdens het sporten soms als uitdagend gezien kan worden. *“Er hoeft maar één iemand met een grote decolleté te zitten en als je daar.. ik heb dat nog nooit gedaan daar ben ik heel eerlijk in maar het zou zomaar eens kunnen dat als .. ja dat kijken al overschrijdend is.”*

Resumé

Er zijn zowel onveilige situaties als risicosituaties op de vereniging. Onveilige situaties worden voornamelijk geassocieerd met de accommodatie en de weg er naar toe. De heersende discours lijkt dat onveiligheid geassocieerd wordt met situaties buiten de vereniging. Risicosituatie worden vooral gelinkt aan de kleedkamers en de onwetendheid over wat er in een kleedkamer gebeurt. Ook situaties waarin alcohol gebruikt wordt, situaties waar sprake is van lichamelijk contact, gemengd trainen en aanstootgevende kleding worden bestempeld als risico situatie. Er zijn geen verschillen in antwoorden tussen de verschillende geledingen, dit betekent dat de verschillende groepen allemaal onveilige situaties en risicosituaties benoemen.

5.5 Meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportverenigingen

Elke vereniging in dit onderzoek heeft te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag op de vereniging.

Eén van de verenigingen heeft te maken gehad met een melding die uiteindelijk heeft geleid tot aangifte bij de politie en een onderzoek. De melding ging over een kleedkamer-situatie. Eén van de sporters is hierbij betrokken geweest vanwege haar functie als bestuurslid. Een pupil heeft een melding gemaakt bij het bestuur omdat een volwassen man van de vereniging iets van hem wilde in de kleedkamer. Het bestuur heeft de ouders geadviseerd om aangifte te doen en zijn zelf met de man in kwestie in gesprek gegaan. Daarnaast zijn er ook een aantal mensen van de vereniging benaderd die gebruik maakten van dezelfde kleedkamer en hen is gevraagd of zij opvallende dingen gezien hebben. De melding is voor de rest van de vereniging volgens de vertrouwenscontactpersoon *“onder de radar gebleven”*. Niet de hele vereniging is op de hoogte geweest van de zaak. Verder is de zaak afgehandeld door de politie en degene in kwestie is uiteindelijk vrijgesproken.

Dezelfde vereniging heeft ook te maken gehad met een trainer die bepaalde personen voorkeur gaf. Het opmerkelijke aan de trainer was volgens de sporter dat hij lang onderweg was om trainingen te verzorgen. Nog voor er sprake was van een melding heeft het bestuur besloten van de trainer afscheid te willen nemen en de trainer is toen naar een andere vereniging gegaan. De respondent heeft toen nog wel contact opgenomen met de nieuwe club. Of hij uiteindelijk wel bij de nieuwe club heeft kunnen starten weet de sporter niet.

Er is ook sprake geweest van een trainer die *“getinte opmerkingen”* maakte richting sporters. Bijvoorbeeld over mooie en gespierde benen. Hierover heeft één van de sporters een melding gemaakt. De vereniging heeft vervolgens met de trainer om tafel gezeten. De trainer heeft het *“ter kennisgeving aangenomen”*. Hij is daarna weer aan de slag gegaan en het is daar ook bij gebleven.

Ook op één van de andere verenigingen is er sprake geweest van meldingen. Eén van de verenigingen heeft twee losse meldingen gehad over een trainer. Twee pupillen van de trainer hadden lichamelijke klachten, onder andere aan de benen, tijdens de training. De trainer bood de pupillen, los van elkaar, aan deze klachten in de kleedkamer te willen behandelen. *“Op een gegeven moment vroeg hij de pupil kleding uit te doen. Dat pupil heeft gelukkig gezegd dat doe ik niet.”* De pupillen zijn het van elkaar te

weten gekomen en hebben aan de hand daarvan met hun ouders een melding gemaakt. De reden voor de melding was dat de trainer anders het jaar erna weer de trainingen voor de pupillen zou verzorgen. Naar aanleiding van de melding is besloten dat de trainer in kwestie niet meer werkzaam mocht zijn bij de vereniging. Er is geen melding gemaakt bij de bond of bij de politie omdat *“je kan het niet bewijzen, je kan niet zomaar iemand aan de schandpaal nagelen”*. De respondent gaf aan te verwachten dat de politie een melding niet in behandeling zou nemen. De ouders waren blij met de gang van zaken.

Op dezelfde vereniging is er ook sprake geweest van het rondsturen van een naaktfoto van iemand van de vereniging via WhatsApp. De foto werd verspreid in een WhatsApp groep waar ook een volwassene in zat. Die heeft een melding gemaakt bij het bestuur. Het bestuurslid gaf aan: *“dat is formeel gesproken is dat natuurlijk het verspreiden van kinderporno”*. Er is met de verspreider gesproken en deze is uiteindelijk geschorst. Ook is er een melding gemaakt bij de politie.

Daarnaast gingen er geruchten op de vereniging dat er jongens bij meisjes hebben gegluurd tijdens het douchen. Hier is toen een melding van gemaakt. Het bestuur heeft toen uitgesloten dat er foto's of video's gemaakt zijn en verder niets met de zaak gedaan.

De laatste vereniging geeft aan in een *“grijs verleden”* te maken te hebben gehad met een melding rondom een trainer of leider. Er is op dat moment vanuit de club met de betrokkene gesproken en hij is uiteindelijk uit de club gezet. Verder kon de respondent niet veel vertellen, omdat hij toen zelf nog niet actief betrokken was bij de vereniging.

Vrijwel geen van de sporters en vrijwilligers kunnen aangeven of er sprake geweest was van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Eén sporter en één vrijwilliger geven aan dat ze weten dat er beleid is, maar weten niet precies wat het beleid inhoudt. De rest van de sporters en vrijwilligers geeft aan niet te weten of de vereniging te maken gehad heeft met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Sporters gaven wel aan te hopen dat de vereniging serieus om zou gaan met meldingen en actie zouden ondernemen als dit nodig was.

Resumé

Er is op elke vereniging sprake geweest van meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze meldingen zijn vooral bekend bij de bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen van de vereniging. Sporters en vrijwilligers zijn niet op de hoogte van de meldingen. Er zijn wel maar weinig meldingen bekend bij de verenigingen, terwijl op basis van landelijke cijfers ook op deze verenigingen meerdere gevallen van seksueel grensoverschrijdend gedrag te verwachten zouden zijn.

5.6 Redenen om (niet) te melden

Er worden door de geledingen verschillende redenen genoemd om seksueel grensoverschrijdend gedrag niet te melden.

Redenen om niet te melden

Een veel genoemde reden door de respondenten waardoor zij verwachten dat er op dit moment weinig meldingen gemaakt worden is schaamte. Dit kan volgens vier respondenten te maken hebben met schaamte ten opzichte van teamgenoten of ouders en hun reacties. Een andere reden om niet te melden is volgens de respondenten de heersende cultuur op de vereniging. De ons-kent-ons cultuur op een vereniging wordt door een aantal respondenten als drempel genoemd. Voornamelijk omdat degene waar de melding over gaat dan een bekende is.

Door één van de sporters wordt de cultuur van het niet kennen van de mede-sporters ook als drempel genoemd, omdat de sporter hierdoor niet weet waar hij/zij een melding moet maken. De cultuur rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag op de vereniging is dat er niet over gesproken wordt en dat ook niet bekend is wat er op het gebied van het Veilig Sportklimaat en seksueel grensoverschrijdend gedrag al op de vereniging gedaan wordt, zo blijkt uit paragraaf 5.2. Hieruit blijkt dat de respondenten verwachten dat de cultuur van invloed is op het maken van een melding.

Het gevoel van sociale uitsluiting is ook genoemd als reden om niet te melden. In de melding die gemaakt is over de trainer die pupillen wilde behandelen aan de klachten, hebben de ouders overwogen het kind bij de vereniging weg te halen zonder een melding te maken. De rol van de ouders lijkt bepalend in het wel of niet maken van een melding. Ouders waren in deze situatie bang dat hun kind buiten de boot zou vallen als het bekend zou worden, gaf de vertrouwenscontactpersoon aan. Ook waren de ouders bang dat deze vereniging het niet serieus op zou pakken. Deze ouders waren mogelijk ook niet op de hoogte van de vertrouwenscontactpersoon die er was op hun vereniging. Dit blijkt ook uit paragraaf 5.2 waarin sporters en vrijwilligers aangeven niet te weten wat er op deze vereniging aan beleid is rondom dit thema. Onbekendheid wat te doen als slachtoffer wordt door veel respondenten in dit onderzoek verwacht als reden om niet te melden.

De relatie met de dader is ook doorslaggevend in het maken van een melding. Is het een bekende dan is de drempel om een melding te maken veel hoger volgens de respondenten. Een aantal respondenten geeft aan te verwachten dat ze de dader niet in een kwaad daglicht willen stellen. Daarnaast is ook de rol van de dader van belang. Is het een trainer die ook bepaalt of de pupil in het weekend in de basis staat of niet dan maakt dat het ook lastiger om te melden. Een aantal respondenten verwacht ook dat pupillen het seksueel grensoverschrijdend gedrag beschouwen als gedrag *“dat erbij hoort”*.

Bovengenoemde redenen waren veel genoemde redenen door alle respondenten. Eén van de bestuursleden gaf aan te verwachten dat het niet willen verraden van de dader een reden is om niet te melden. Hetzelfde bestuurslid geeft ook aan te verwachten dat het kwetsbaar opstellen lastig is. De hele situatie opnieuw op moeten halen. Een andere sporter geeft aan het ook eerst zelf op te willen lossen, bijvoorbeeld in het kader van seksueel getinte opmerkingen of grapjes. Zelf degene in kwestie aanspreken op hun gedrag en het dan niet nodig vinden om een melding te maken.

Redenen om wel te melden

Tien van de twaalf respondenten noemen redenen waardoor zij verwachten dat er juist wel een melding gemaakt wordt. Eén van de vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat spreken over het onderwerp een onderdeel moet worden van de cultuur.

“Dat het een normaal onderwerp van gesprek wordt. Nu is het toch een beetje van: we hebben het er niet over, taboe moet eraf”.

Door erover te praten verdwijnt het taboe en dat kan een preventieve werking hebben in de ogen van één van de vertrouwenscontactpersonen. Eén van de andere vertrouwenscontactpersonen geeft aan dat er meer bekendheid moet komen van de gedragsregels. Wat verwachten we van elkaar en *“in principe iedereen weet hoe gaan we met elkaar om en als er iets is wat je niet prettig vindt of waar je last van hebt dan kun je daar gewoon mee komen dan hoeft je niet te schromen daarin”*. Er moet meer openheid komen over het onderwerp en bekendheid volgens de vertrouwenscontactpersoon.

Aanvullend geeft één van de vertrouwenscontactpersonen aan dat duidelijk moet zijn waar je een melding kunt maken. Een vertrouwenscontactpersoon moet iemand van binnen de vereniging zijn die weet hoe de vereniging in elkaar steekt. *“Je moet hem of haar zien lopen, weten wie het is zodat je niet naar een telefoonnummer of email contact”*. Daarnaast is het belangrijk dat hij/zij bekend staat als iemand die zijn/haar mond dichthoudt.

Eén van de bestuursleden vindt het belangrijk dat slachtoffers de wetenschap hebben dat hun melding anoniem blijft. Daarnaast geven bestuursleden van deze verenigingen aan dat het duidelijk moet zijn wie er verantwoordelijk is voor het aannemen van meldingen. Eén van de bestuursleden geeft aan dat bekendheid van de verantwoordelijke komt door dit op de website te plaatsen en dit via andere cluborganen uit te dragen. Een ander bestuurslid vindt aan dat een vertrouwenscontactpersoon die meldingen aanneemt vooral toegankelijk en bereikbaar moet zijn *“Je uitstraling en looks begint het er al mee. Kostuum schrikt af.”*. Er moet een *“soort protocol, handleiding”* zijn zodat als een lid iets signaleert diegene weet wat hij/zij moet doen.

Sporters en vrijwilligers geven aan dat bekendheid van de persoon waar gemeld kan worden belangrijk is. Deze persoon moet laagdrempelig te benaderen zijn, vaak aanwezig zijn op de club en er moet de mogelijkheid zijn anoniem te melden. Eén van de sporters geeft aan het belangrijk te vinden om een vertrouwenscontactpersoon binnen de vereniging te hebben. Eén van de andere sporters vindt het van belang dat hij/zij het alleen met het bestuur bespreekt, maar *“niet dat ze aan de bar zit en dan ja weet je tra la la la”*. Eén van de vrijwilligers geeft aan dat de vertrouwenscontactpersoon een bekend persoon op de club moet zijn. Coaches en teams moeten weten wie deze persoon is en deze persoon moet zichtbaar aanwezig zijn.

Alle respondenten vinden het belangrijk dat er meer bekendheid over het onderwerp komt. In paragraaf 5.3 over de prioriteit van het onderwerp binnen het gehele Veilig Sportklimaat waren de antwoorden nog uiteenlopend, maar hieruit blijkt wel dat het alle respondenten het van belang vinden dat er meer bekendheid over het onderwerp moet komen om zo het melden laagdrempeliger te maken. Het is volgens de respondenten vooral belangrijk om te weten wie de meldingen in ontvangst neemt.

Naar aanleiding van reacties op de casussen blijkt dat, op één respondent na, alle respondenten een melding zouden maken bij het bestuur of een vertrouwenscontactpersoon van de casus waarin een foto gemaakt werd onder een kleedhokje door. Dit omdat het gaat om naaktfoto's en omdat het gevolgen kan hebben voor het meisje. De respondent die geen melding zou maken geeft aan dit niet te doen vanwege de leeftijd van de jongen en het experimenteren wat bij deze leeftijd hoort. Wel zou hij het bespreekbaar maken met de ouders. Dit komt overeen met het handelen naar aanleiding van situatie die zich op één van de onderzochte verenigingen voor gedaan heeft met de naaktfoto. Hier is ook een melding van gemaakt en de jongen in kwestie is geschorst omdat het een naaktfoto betrof. Mogelijk melden slachtoffers wel wanneer duidelijk is dat het om seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat.

Over de casus waarin de jongen borsten van het meisje aanraakt en de casus waar de spelbegeleider zijn pupillen aanraakt geven respondenten aan een melding te maken zodra het meisje dit zichtbaar als vervelend ervaart. In de vergelijkbare situatie op één van de verenigingen waarin de trainer de

pupil individueel wilde behandelen in de kleedkamer is gekozen om een melding te maken omdat de pupillen het van elkaar te weten kwamen dat zij hier allebei mee te maken hebben gehad. Doordat de trainer anders het jaar erna weer de trainingen zou geven was dit voor hun aanleiding het aan de ouders te vertellen. Dit was voor de ouders de doorslag om bij de trainsters een melding te maken, de ouders waren niet op de hoogte van de vertrouwenscontactpersoon op de vereniging. De trainers wel, zij hebben de melding bij de vertrouwenscontactpersoon neergelegd. In de andere genoemde situatie die zich op één van de verenigingen in een kleedkamer voorgedaan heeft de pupil zelf initiatief genomen om een melding te maken bij het bestuur omdat de pupil zich niet fijn voelde bij de situatie. De ouders hebben toen het initiatief genomen om een melding te maken bij de politie.

Resumé

Respondenten noemen verschillende redenen om seksueel grensoverschrijdend gedrag niet te melden. Een veel genoemde reden om seksueel grensoverschrijdend gedrag juist wel te melden gaat over het hebben van een vertrouwenscontactpersoon op de vereniging. Deze vertrouwenscontactpersoon moet over meerdere eigenschappen bezitten: betrouwbaar, veel aanwezig, zichtbaar en laagdrempelig te benaderen. Ook geven de respondenten aan dat de weg naar een melding toe naar iedereen duidelijk gemaakt moet worden. Slachtoffers of getuigen moeten weten hoe te handelen als ze seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken of zien. De vertrouwenscontactpersonen geven aanvullend aan dat het belangrijk is dat spreken over het onderwerp een onderdeel wordt van de clubcultuur, zodat het vanzelfsprekender wordt hierover te praten. Erover spreken zorgt er ook voor dat mensen weten waar ze moeten zijn als ze slachtoffer zijn. Uit de reacties door de respondenten op de casussen, maar ook uit de meldingen die op verenigingen gemaakt zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag blijkt dat betasten en het verspreiden van materiaal doorslaggevend zijn voor het maken van een melding.

6 Conclusie en analyse

In dit hoofdstuk worden als eerste de deelvragen van het onderzoek beantwoord. De eerste deelvraag die beantwoord wordt is de deelvraag op welke manier sportverenigingen te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vervolgens komt de definitie en de prioriteit aan bod en als laatste de redenen om (niet) te melden. Naar aanleiding hiervan worden de drie belangrijkste conclusies van dit onderzoek gepresenteerd. Deze conclusies worden aan de hand van het theoretisch kader en de literatuurstudie geïnterpreteerd. Het hoofdstuk wordt afgesloten met het beantwoorden van de hoofdvraag.

6.1 Deelvragen

Op welke manier hebben sportverenigingen te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe hebben ze daarop gereageerd?

Alle onderzochte verenigingen hebben te maken gehad met meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op hun vereniging. De meldingen zijn uiteenlopend. Eén van de situaties speelde zich af tussen een kind en een volwassene in een kleedkamer, waarbij het kind samen met zijn ouders uiteindelijk aangifte gedaan heeft. De volwassene in kwestie is uiteindelijk vrij gesproken. Een aantal situaties, op verschillende verenigingen, gingen over de verhouding tussen een trainer en pupillen, waarbij de trainer gedrag vertoonde wat door de pupillen als seksueel grensoverschrijdend ervaren werd. Het handelen van de onderzochte verenigingen verschilde. In vijf gevallen was een schorsing het gevolg, een melding bij de bond en/of politie kwam in twee gevallen voor. In het geval van de trainer is er door één van verenigingen contact gezocht met zijn nieuwe vereniging. Door één van de andere onderzochte verenigingen is gekozen de melding zelf op te lossen en geen melding te maken bij politie of de bond. Het lijkt dat deze vereniging het voorval niet serieus genoeg vindt voor het maken van een melding. Uit onderzoek van Wijk et al. (2017) is ook gebleken dat verenigingen graag zelf de touwtjes in handen houden en dat vaak geen melding gemaakt wordt bij een eventuele nieuwe club van een trainer (Wijk et al., 2017). In dit onderzoek heeft één van de verenigingen wel een melding gemaakt bij zowel de nieuwe club van de trainer als de bond, maar heeft een andere vereniging er voor gekozen om dit juist niet te doen. Hierin lijkt degene die de melding in ontvangst neemt doorslaggevend, maar ook de daadkracht van degene die een melding moet maken. Er lijken bij de vertrouwenscontactpersonen ook nog geen vaste procedures te liggen die zij hanteren wanneer er een melding binnenkomt.

Dus verenigingen hebben te maken gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag, maar het aantal gevallen wat uit dit onderzoek naar voren komt is niet te vergelijken met de eerdere cijfers die stellen dat één op de acht jeugdleden te maken zou hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag op de sportvereniging. Dit zou te maken kunnen hebben met de aandacht die het thema op dit moment binnen de sportvereniging krijgt en met de probleemdefinitie.

Wat verstaan leden van sportverenigingen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Er blijkt een tweedeling te zijn in hoe verschillende geledingen van deze verenigingen seksueel grensoverschrijdend gedrag definiëren. Er zijn verschillende opvattingen over hetzelfde begrip. Vanuit het perspectief van Foucault: er zijn verschillende discoursen (Calhoun, 2012). De dominante discours van de bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen lijkt dat de definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag persoonsafhankelijk is. De dominante discours van de sporters en vrijwilligers is dat zij seksueel grensoverschrijdend gedrag associëren met verbaal of fysiek grensoverschrijdend gedrag. .

In dit onderzoek blijkt het gemakkelijker om aan te geven of iets seksueel grensoverschrijdend is zodra er concrete voorbeelden gegeven worden, zoals in dit onderzoek de casussen. Er wordt ook in dit geval geen eenduidige definitie gegeven, maar van een tweedeling tussen de verschillende geledingen is geen sprake meer.

Een uniforme definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag is er niet, niet in de literatuur en niet in de empirie. Dit kan ook één van de redenen zijn dat er niet over gesproken wordt en dat leden van sportverenigingen het lastig vinden hier een eigen definitie van te geven. Vertommen & Schipper- van Veldhoven (2012) kiezen in hun onderzoek voor de definitie dat al het ongewenste seksuele gedrag als seksueel grensoverschrijdend gezien wordt. De Commissie de Vries (2017) hanteert dezelfde definitie. De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag is niet specifiek gemaakt in eerdere onderzoeken. Daarnaast is er nog weinig literatuur over het wel melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Meer aandacht daarvoor zou het wel melden kunnen stimuleren.

Over de prioriteit die seksueel grensoverschrijdend gedrag zou moeten hebben binnen het gehele Veilig Sportklimaat lijken de meningen verdeeld. Uit de bevindingen van dit onderzoek blijkt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag belangrijk gevonden wordt en dat er meer aandacht voor en openheid over moet komen. Het moet normaal zijn om hierover te spreken en uit dit onderzoek blijkt dat respondenten graag zien dat spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag vanzelfsprekend wordt.

Op dit moment ontbreekt de norm over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit blijkt een probleem omdat iedereen een verschillende definitie heeft van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is belangrijk dat er een norm komt zodat iedereen op de sportvereniging weet wat er door de sportvereniging onder seksueel grensoverschrijdend gedrag verstaan moet worden. De definitie blijft persoonsafhankelijk, maar een basis norm zou kunnen helpen om seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken en het daardoor gemakkelijker maken om te melden.

Wat zijn redenen voor het (niet) melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Uit de literatuur is gebleken dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een onderwerp is waar in de maatschappij niet over gesproken wordt (Sarpotdar, 2014), de #metoo discussie lijkt nog niet vertaald te zijn naar de literatuur. Dit zie je ook terug op de sportvereniging. Er zijn in dit onderzoek een aantal redenen genoemd om geen melding te maken. Een veel genoemde reden om geen melding te maken is schaamte en het hebben van een schuldgevoel. De schaamte komt voort uit de gedachte van het slachtoffer dat het idee heeft of krijgt dat hij/zij zelf een belangrijke rol gespeeld heeft in het uitdagen van het seksueel grensoverschrijdende gedrag. Daarnaast schaamt het slachtoffer zich ook dat hij/zij het zover heeft laten komen en durft het daarom niet altijd te bespreken met teamgenoten of ouders, bang voor hun reactie. Hetzelfde komt terug in de literatuur. Uit onderzoek van Commissie de Vries (2017) en ook uit onderzoek van Fasting et al. (2010) blijkt dat slachtoffers schaamte en een schuldgevoel als reden noemen om geen melding te maken. Het schuldgevoel ontstaat vanuit het slachtoffer richting de dader. Er ontstaat een gevoel van medelijden richting de dader en het slachtoffer wil de dader in deze ook geen pijn doen.

Een andere reden om niet te melden blijkt de cultuur die heerst op de vereniging. Spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag, of over veiligheid in het algemeen, lijkt niet vanzelfsprekend. Op beleidsniveau wordt er over gesproken, maar sporters en vrijwilligers zijn veelal niet op de hoogte van de acties van verenigingen rondom het thema. Sporters en vrijwilligers weten bijvoorbeeld niet dat op hun vereniging een vertrouwenscontactpersoon is aangesteld.

Het hebben van beleid op seksueel grensoverschrijdend gedrag is in de literatuur genoemd als één van de redenen om wel te melden (Adams-Roy & Barling, 1998). Aanvullend hierop is uit dit onderzoek gebleken dat het van belang is dat de leden van deze sportverenigingen weten welk beleid er gehanteerd wordt op de vereniging omtrent dit onderwerp. Ook blijkt het hebben van beleid alleen niet genoeg. Op alle verenigingen is er een mogelijkheid om een melding te maken, maar uit dit onderzoek lijkt niet iedereen op de hoogte te zijn van deze mogelijkheid. Uit onderzoek van Chroné (2013) is gebleken dat de sportwereld zich de afgelopen jaren gefocust heeft op andere vormen van veiligheid, bijvoorbeeld regels. Seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft hierin geen prioriteit gehad. Daarnaast blijkt dat sportverenigingen niet altijd weten hoe regels en beleid te implementeren (Cense & Coehoorn, 2017).

Uit de literatuur blijkt dat slachtoffers bang zijn voor sociale uitsluiting wanneer zij een melding maken. Sociale uitsluiting op het gebied van wel of niet spelen, maar ook uitsluiting door teamgenoten (de Vries et al., 2017). Sociale uitsluiting is ook één van de redenen die door respondenten in dit onderzoek genoemd wordt als reden waardoor zij verwachten dat slachtoffers niet melden. Blijkbaar is de heersende gedachte op de drie onderzochte vereniging dat afwijken van de norm gepaard gaat met sociale uitsluiting.

De relatie met de dader is in dit onderzoek ook meermaals genoemd als doorslaggevend voor het wel of niet maken van een melding. Wanneer de dader ook in andere settingen naast sport betrokken is of wanneer de dader bijvoorbeeld trainer is van een pupil, dan blijkt uit dit onderzoek dat de kans kleiner zou kunnen zijn dat er een melding gemaakt wordt. De dader kan macht uitoefenen door middel van speelrecht of door middel van bedreiging. Uit onderzoek van Vertommen & van Veldhoven (2012) blijkt ook dat de relatie met de dader bepalend is. De coach heeft invloed op aspecten van iemands leven, op sportief gebied bijvoorbeeld.

De voornaamste reden die in dit onderzoek gegeven is om wel een melding te maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het zichtbaar aanwezig zijn van een vertrouwenscontactpersoon op de vereniging. Deze vertrouwenscontactpersoon moet betrouwbaar zijn, bekend onder de leden en hij of zij moet kundig zijn in het vakgebied. Dit is in de literatuur niet eerder teruggekomen. Ook blijkt uit dit onderzoek dat het zou kunnen helpen als iedereen weet hoe er een melding gemaakt moet worden als slachtoffer of getuige van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast blijkt dat het spreken over het onderwerp vanzelfsprekender moet worden. Een doorslaggevende factor voor het melden is, zo bleek vanuit de casussen, het verspreiden van beeldmateriaal of het ongewenst betasten. In het geval van de casus ging het om het verspreiden van een foto van een meisje dat zich aan het omkleeden was.

6.2 De belangrijkste conclusies

Naar aanleiding van de resultaten kunnen er drie belangrijke conclusies getrokken worden. De eerste twee conclusies hangen met elkaar samen en worden hieronder besproken. De derde conclusie wordt later in het hoofdstuk toegelicht. Ten eerste is er geen eenduidige definitie van seksueel

grensoverschrijdend gedrag. Uit de resultaten van dit onderzoek is een duidelijke tweedeling naar voren gekomen tussen aan de ene kant de vertrouwenscontactpersonen en bestuursleden en aan de andere kant sporters en vrijwilligers. Er is dus een kloof tussen diegene die het beleid maken en degene die het gebruiken. Degene die het maken kunnen gemakkelijker een definitie geven en weten ook wat de vereniging doet op het gebied van veiligheid en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit is in de literatuur niet benoemd.

Deze conclusie hangt samen met de tweede conclusie namelijk: over seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt op de vereniging niet gesproken. Sporters en vrijwilligers zijn niet op de hoogte van het beleid dat de vereniging hanteert rondom het onderwerp. Veiligheid wordt gezien als belangrijk, maar over de prioriteit van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het Veilig Sportklimaat is nog discussie.

Disciplineren lijkt op twee manieren van invloed op de heersende discourses. Spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag lijkt nog niet gezien te worden als normaal. Er wordt zelden over gesproken en als het onderwerp wel ter sprake komt dan wordt er lacherig gereageerd, zo blijkt uit dit onderzoek. Volgens de definitie van normalisering van Foucault kan iemand zichzelf disciplineren, maar kan iemand ook anderen aanzetten om zich te gedragen volgens de norm (Markula & Pringle, 2006). De heersende discours op verenigingen lijkt dat er niet over het onderwerp gesproken wordt. Hierdoor is er een grote kans dat spreken over dit onderwerp als abnormaal gezien wordt en dat niemand hierover spreekt. Dit kan ook betekenen dat mensen die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag hierover niet spreken, omdat het niet als normaal gezien wordt.

Volgens Foucault kijken mensen naar elkaar en in hoeverre anderen voldoen aan de norm. Foucault omschrijft dit aan de hand van het 'panopticon'. Leden van de sportverenigingen gaan zichzelf disciplineren en zich gedragen naar de heersende norm. Mensen willen niet buiten de boot vallen, ook leden van sportverenigingen niet. Dit komt ook naar voren in de literatuur. Mensen melden seksueel grensoverschrijdend gedrag niet omdat ze bang zijn voor sociale uitsluiting, omdat ze zich schamen en soms omdat ze het gevoel hebben zelf aanleiding gegeven te hebben voor het seksueel grensoverschrijdende gedrag (Wijk et al., 2017). Topsporters vanwege hun carrière, breedtesporters vanwege reacties van team- of clubgenoten. Het derde aspect van disciplineren, categorisering, lijkt in de bevindingen van dit onderzoek niet terug te komen. Dit zou kunnen komen doordat op dit moment nog geen eenduidige definitie is van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Een tweede heersende discours op de sportvereniging is dat mensen naar de vereniging komen om sport te beoefenen of om sport te bekijken. Andere aspecten, bijvoorbeeld het sociale aspect, spelen ook een rol, maar leden komen primair naar de vereniging voor de sport. Eén van de respondenten geeft aan dat leden van deze vereniging veiligheid belangrijk vinden, maar dat ze niet naar de vereniging komen om het over veiligheid te hebben. Leden associëren sport nog niet altijd met veiligheid.

De derde conclusie die vanuit de resultaten getrokken kan worden is dat er op dit moment weinig gevallen op sportverenigingen gemeld worden die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Uit onderzoek van Commissie de Vries is gebleken dat één op de acht sporters te maken heeft of heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag (de Vries et al., 2017). Dit zou betekenen dat er op de verenigingen veel meer gevallen van seksueel grensoverschrijdend gedrag zouden moeten zijn dan er nu gemeld worden. Uit de data is gebleken dat

sporters en vrijwilligers weinig kennis hebben van het begrip seksueel grensoverschrijdend gedrag en dat zij vaak ook niet weten waar zij een melding zouden kunnen maken. In de literatuur komt ook terug dat er een verschil is in grenzen rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag (van den Auweele, 2011). Wat de één als seksueel grensoverschrijdend ervaart hoeft voor de ander niet seksueel grensoverschrijdend zijn. Hierdoor is het onderwerp lastiger bespreekbaar. Uit de data kwam echter ook duidelijk naar voren dat er onwetendheid is over waar een melding gemaakt moet worden op de vereniging.

Het uitblijven van meldingen lijkt ook te maken te hebben met de macht die een trainer en/of coach kan uitoefenen over een pupil. Deze is eerder in de literatuur vermeld als één van de redenen waarom meldingen op dit moment niet gemaakt worden. Pupillen zijn in een aantal gevallen afhankelijk van de invloed van trainer en/of coach voor hun sportcarrière. De trainer en/of coach heeft op deze manier macht over de pupil. Door deze machtspositie van de trainer en/of coach kan een pupil eerder kiezen om niets te zeggen. Macht wordt op een niet-fysieke manier uitgeoefend en is gebaseerd op de kennis die aanwezig is. De aanwezige kennis is bepalend voor het handelen van mensen (Foucault, 1972; van Amsterdam, 2014).

Kennis over het onderwerp is bij het bestuur en de vertrouwenscontactpersonen aanwezig. Op basis van deze aanwezige kennisconstructies hebben zij ook de macht in handen om invloed uit te oefenen op de kennis en op het handelen van de leden. Op dit moment lijkt deze kennis nog niet of niet op de juiste wijze overgedragen te worden op de leden. Hierdoor lijkt de macht van het bestuur van invloed te zijn op de heersende discours rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag van sporters en vrijwilligers.

6.3 Hoofdvraag

De hoofdvraag van het onderzoek is: *‘Hoe kijken de verschillende geledingen binnen sportverenigingen (vertrouwenscontactpersonen, bestuur, sporters en vrijwilligers) aan tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag op sportverenigingen en wat zijn de consequenties voor het (niet) melden hiervan door leden, trainers, bestuurders en vrijwilligers?’*

Er kan geconcludeerd worden dat de verschillende geledingen verschillend aankijken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen zijn de op de hoogte van de stappen die de vereniging op dit gebied onderneemt en weet waar meldingen binnen de vereniging gemaakt kunnen worden. Sporters en vrijwilligers zijn veel minder goed of niet op de hoogte van de stappen van de vereniging. Sporters en vrijwilligers vinden het aangeven van een definitie lastig en vinden het moeilijk voor te stellen dat seksueel grensoverschrijdend gedrag voor zou kunnen komen op hun vereniging. Daarnaast blijkt dat leden van deze verenigingen voor de sport komen en niet om na te denken over veiligheid. Zolang het bestuur zich niet nadrukkelijk bezighoudt met het uitdragen van dit thema, lijkt de kans klein dat de vereniging hierover gaat spreken.

Het niet spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag, het onduidelijke beleid en de uiteenlopende definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag zorgen ervoor dat er in de eerste plaats onduidelijkheid is over waar een melding gemaakt kan worden. Veel sporters en vrijwilligers weten niet dat er op hun vereniging een mogelijkheid is om een melding te maken, terwijl die mogelijkheid er wel degelijk is. Er is dus een kloof tussen de makers en de gebruikers van het beleid rondom het Veilig Sportklimaat op de sportvereniging. Uit het onderzoek blijkt wel dat er meer openheid en aandacht voor het onderwerp zou moeten komen.

De consequentie van bovenstaande processen bij verenigingen is dat er nauwelijks meldingen binnenkomen. Doordat het onderwerp onbesproken is kan dit ervoor zorgen dat leden die te maken hebben of hebben gehad een nog grotere drempel ervaren om te spreken over het onderwerp, laat staan een melding te maken. Daarnaast weet niet iedereen dat er op de sportvereniging een melding gemaakt kan worden en waar deze melding gemaakt kan worden.

7 Discussie

In dit hoofdstuk wordt er teruggeblikt op het onderzoeksproces. Er wordt kritisch gereflecteerd op de keuzes die gedurende het onderzoek gemaakt zijn. Er worden aanbevelingen gedaan voor vervolg onderzoek en voor verenigingen en gemeentes.

Reflectie

Gedurende dit onderzoek zijn er per vereniging vier mensen bevroegd die een verschillende rol binnen de vereniging vervullen. Dit heeft een positieve invloed gehad op het onderzoek, omdat er duidelijke verschillen tussen de geledingen zichtbaar zijn op het gebied van bijvoorbeeld kennis van het hebben van beleid rondom het thema.

Een ander positief punt van het onderzoek is het werken met casussen. Het gebruik van de casussen zorgde ervoor dat respondenten makkelijker aan konden geven of zij een situatie als seksueel grensoverschrijdend zouden bestempelen. Ook werd door het gebruik van de casussen duidelijk wanneer een respondent wel of geen melding zou maken en wat de reden hiervoor is. Het is hierdoor duidelijk geworden dat er verschillend gereageerd zou worden op dezelfde casussen, dus dat niet iedereen dezelfde definitie hanteert of hetzelfde handelt.

In totaal zijn er drie verenigingen met verschillende sporten bevroegd. Vanwege de tijd is het niet mogelijk geweest om meerdere verenigingen te betrekken bij het onderzoek. Dit is een mogelijke beperking van het onderzoek omdat het ten koste gaat van de generaliseerbaarheid van dit onderzoek. Wanneer er meer tijd zou zijn geweest voor het onderzoek dan zouden meer verenigingen uit de stad bevroegd kunnen worden. Ook zouden sportverenigingen uit andere Nederlandse steden en dorpen bevroegd moeten worden, om zo de resultaten te kunnen vergelijken.

Een tweede mogelijk beperking van het onderzoek is dat een aantal respondenten de onderzoeker kenden. Ondanks dat meermaals is benadrukt dat de data vertrouwelijk en anoniem verwerkt zouden worden, kan het toch geweest zijn dat deze respondenten niet alles gezegd hebben omdat ze de onderzoeker kenden. Het kennen van de onderzoeker kan voor een bias gezorgd hebben, omdat deze respondenten ook op de hoogte waren van overige werkzaamheden van de onderzoeker en dit kan wantrouwen gewekt hebben. De onderzoeker heeft zelf niet ervaren dat er wantrouwen was bij de respondenten en merkte dat de opstart van de interviews gemakkelijk ging doordat de onderzoeker en de respondent elkaar kenden. Toch is er een kans dat het kennen van de respondent zorgt voor een bias.

In dit onderzoek heeft geen van de respondenten aangegeven zelf slachtoffer geweest te zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit is mogelijk een derde beperking van het onderzoek. Een aantal van de respondenten heeft te maken gehad met seksueel getinte opmerkingen, maar zij ervoerden dit zelf niet als seksueel grensoverschrijdend. Het is een beperking voor het onderzoek omdat er nu gesproken is vanuit de verwachting van respondenten hoe zij zouden handelen in bepaalde situaties die in de casus naar voren komen, maar het is niet met zekerheid te zeggen of dit ook de manier is hoe zij zouden handelen als het hun persoonlijk overkomt. Wanneer er gesproken zou zijn vanuit eigen ervaring dan zou dit nog duidelijker in kaart brengen wat een persoon nodig heeft om een melding te maken.

Gedurende dit onderzoek is er sprake geweest van vier geledingen van de sportvereniging die betrokken waren bij dit onderzoek: bestuursleden, vertrouwenscontactpersonen, sporters en

vrijwilligers. Met de respondenten is vervolgens één op één een semigestructureerd interview afgenomen. Er is in de keuze van respondenten geen rekening gehouden met leeftijd. In dit onderzoek waren twee respondenten tussen de 16 en de 18 en zij hadden duidelijk meer moeite met het formuleren van een definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag dan de andere respondenten. Ze zijn er niet mee bezig en associëren het ook niet met de sportvereniging. Aangezien één op de acht kinderen/jongeren te maken heeft of heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag is dit voor een eventueel vervolgonderzoek interessant. Wat is hun definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en wat is er voor hen nodig om bepaalde gedragingen standaard te melden.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Voor vervolgonderzoek zijn meerdere opties zijn mogelijk. Allereerst zou het interessant zijn om met de doelgroep tot 18 jaar in gesprek te gaan over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit om te achterhalen of zij, net als de twee jongeren in dit onderzoek, moeite hebben met het definiëren van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast ook om met hen te bespreken wat er voor is om, als de situatie zich voordoet, een melding te maken op hun vereniging. Het is aan te raden om hier opnieuw casussen voor te gebruiken, omdat uit dit onderzoek bleek dat spreken over het onderwerp gemakkelijker werd. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat er weinig meldingen op verenigingen gemaakt worden en dat er een duidelijke beleidskloof is tussen de makers en de gebruikers van het beleid. Het is dan ook goed om te bekijken wat de jeugd nodig heeft om melden zo laagdrempelig mogelijk te maken.

Een tweede aanbeveling van dit onderzoek is om met meerdere verenigingen te spreken over dit onderwerp. In dit onderzoek zijn drie verenigingen meegenomen, maar hiermee kan geen beeld gevormd worden voor de hele stad. Door met meerdere verenigingen te spreken over dit onderwerp kan er gekeken worden of het beeld wat in dit onderzoek geschetst is ook representatief is voor de gehele stad. Naast verenigingen uit deze stad zouden ook verenigingen door het gehele land bevraagd kunnen worden, om zo ook de vergelijking te maken tussen verenigingen uit verschillende steden.

Een derde aanbeveling voor vervolgonderzoek is om te kijken naar de rol van de gemeente en van de diverse sportbonden. In dit onderzoek kwam duidelijk naar voren dat leden van de vereniging bij voorkeur een melding maken bij een vertrouwenscontactpersoon op de eigen vereniging. Voor de gemeentes en bonden blijkt uit dit onderzoek een faciliterende rol weggelegd. Het lijkt waardevol om te onderzoeken hoe zowel bonden als gemeentes de verenigingen rondom dit onderwerp het beste kunnen helpen. Resultaten van dergelijk onderzoek zou bonden en gemeentes kunnen helpen om passend beleid te schrijven.

Een onderzoek doen naar het effect van een uniforme definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag is de vierde aanbeveling. Op dit moment vinden geledingen van sportverenigingen het lastig om zelf een definitie te vormen, wat het ook lastiger maakt om te bepalen of iets als seksueel grensoverschrijdend gezien moet worden of niet. Een uniforme definitie zou sportverenigingen en leden van sportverenigingen kunnen helpen. Het is goed om door middel van onderzoek te achterhalen of een uniforme definitie daadwerkelijk bijdraagt aan het vormen van een eigen definitie en het spreken over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze definitie zou bepaald kunnen worden met een representatieve groep mensen, bijvoorbeeld de vier respondentgroepen uit dit onderzoek aangevuld met mensen van bonden en gemeentes.

Personen bereiken die te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend is een uitdaging, omdat er op dit moment weinig gevallen bekend zijn. Wanneer het vervolgonderzoek landelijk uitgevoerd zou worden en bij meerdere verenigingen dan is het een idee om gedurende het onderzoek op de voorpagina van de website een meldpunt te plaatsen. De onderzoeker en de verenigingen moeten dit meldpunt meermaals onder de aandacht van de leden brengen en het moet duidelijk zijn waarom dit meldpunt waardevol is voor het onderzoek. Belangrijk is dat mensen weten wie de onderzoeker is en dat alle meldingen anoniem blijven. Aangezien bekendheid door de respondenten genoemd is als reden om wel te melden, is het van belang dat de onderzoeker voor deze bekendheid op de te onderzoeken verenigingen zorgt.

Aanbevelingen

In deze paragraaf worden er aanbevelingen gedaan voor de sportvereniging, de gemeente en de bonden.

Een eerste aanbeveling voor de sportvereniging is het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar maken op de vereniging. Uit dit onderzoek is gebleken dat het onderwerp belangrijk gevonden wordt, maar het blijkt ook aan dat het bestuur hier de drijvende kracht moet zijn. Het thema moet dus bespreekbaar gemaakt worden, maar het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag moet ook zichtbaar zijn op de vereniging. Als er beleid is op de vereniging dan moet dit duidelijk gemaakt worden naar de leden, het moet duidelijk zijn waar ze terecht kunnen met vragen en meldingen. De persoon of personen verantwoordelijk voor het aannemen van meldingen moeten bekend zijn bij alle leden en laagdrempelig te benaderen zijn. Informatie over het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag moet op sociale media en website gemakkelijk te vinden zijn.

Om een project succesvol bij een sportvereniging te implementeren zijn een aantal factoren van invloed (Klenk, Egli & Schlesinger, 2017). Allereerst is het van belang dat de vereniging intrinsiek gemotiveerd is om iets met het onderwerp te doen. Intrinsieke motivatie komt bij een vereniging voornamelijk door de prioritering van een probleem en de aanwezige menskracht (Klenk et al., 2017). Aan het bestuur de taak om mensen persoonlijk te benaderen door middel van een telefoontje of een gesprek om beleid rondom het thema vorm te geven (Klenk et al., 2017). Vervolgens voor het bekend en bespreekbaar maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het van belang dat er een commissie samengesteld wordt waarin mensen plaatsnemen die een goede naam hebben binnen de vereniging, die dit thema belangrijk vinden en die tijd hebben om het thema goed weg te zetten. Deze groep moet zelf beslissingen kunnen nemen en acties in gang kunnen zetten (Klenk et al., 2017). De steun vanuit het bestuur is hierin belangrijk. Volgens onderzoek van Klenk et al., (2017) is het belangrijk dat groepen de middelen hebben om de verschillende doelgroepen te benaderen, bijvoorbeeld flyers en posters maar ook één op één gesprekken en telefoontjes. Een mix van deze middelen is belangrijk.

Wat niet vergeten moet worden is dat verenigingen veelal draaien op vrijwilligers. Niet elke vrijwilliger heeft de competenties om een functie als vertrouwenscontactpersoon te vervullen. Net als voor het samenstellen van de commissie blijkt het daarom van belang dat bij aanstelling van de vertrouwenscontactpersoon zorgvuldig nagedacht wordt of deze persoon geschikt is voor de functie. Volgens respondenten van deze drie verenigingen moet deze persoon betrouwbaar, veel aanwezig, zichtbaar en laagdrempelig te benaderen zijn. Daarnaast blijkt het ook van belang dat deze persoon of personen scholing aangeboden krijgen. Een aanbeveling voor de gemeente en/of de bond is om

verenigingen te blijven ondersteunen door het aanbieden van opleidingen. Dit om er voor te zorgen dat er iemand met basiskennis van het vak de functie binnen de vereniging vervult.

Een andere aanbeveling voor gemeentes en/of bonden is om hun adviesprogramma's club-afhankelijk te maken. Naar aanleiding van het onderzoek van Klenk et al., 2017 blijkt dat elke vereniging een eigen cultuur heeft met sterktes en zwaktes, daarom is het van belang dat programma's die aangeboden worden op de individuele vereniging afgestemd worden in plaats van sportvereniging breed of dat verenigingen hulp krijgen met het beleid specificeren naar hun vereniging. Ook blijkt uit dit onderzoek dat de gemeente en/of bond een rol zou kunnen spelen in het aanjagen of schrijven van een algemeen beleid, zodat een vereniging hier een eigen beleid op zou kunnen schrijven.

8 Literatuurlijst

- Adams-Roy, J., & Barling, J. (1998). Predicting the decision to confront or report sexual harassment. *Journal of Organizational Behavior*, 329-336.
- Anderson, G. L., & Grinberg, J. (1998). Educational administration as a disciplinary practice: Appropriating Foucault's view of power, discourse, and method. *Educational administration quarterly*, 34(3), 329-353.
- Auweele, Y. V., Opendacker, J., Vertommen, T., Boen, F., Van Niekerk, L., De Martelaer, K., & De Cuyper, B. (2008). Unwanted sexual experiences in sport: Perceptions and reported prevalence among Flemish female student-athletes. *International journal of sport and exercise psychology*, 6(4), 354-365.
- Baumgarten, B., & Ullrich, P. (2011). *Discourse, Power and Governmentality*. Social Movement Research with and beyond Foucault.
- Bebber, A. V., & Verweij, T. (2009). *Het doen van aangifte en het ondergaan van een medisch onderzoek na eenmalig seksueel geweld* (Master's thesis).
- Bergman, M.E., Langhout, R.D., Palmieri, P.A., Cortina, L.M., & Fitzgerald, L.F. (2002). The (un)reasonableness of Reporting: Antecedents and consequences of Reporting Sexual Harassment. *Journal of Applied Psychology* 87(2), p. 232-240.
- Bevir, M. (1999). Foucault, power, and institutions. *Political Studies*, 47(2), 345-359.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom Lemma.
- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Brackenridge, C. (1995). Sexual Harassment in Sport. *Paper presented at the 41st Annual Meeting of the American College of Sports Medicine*, Minneapolis.
- Brackenridge, C. H., Bishopp, D., Moussalli, S., & Tapp, J. (2008). The characteristics of sexual abuse in sport: A multidimensional scaling analysis of events described in media reports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 385-406.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (2e druk). Oxford: Oxford University.
- Calhoun, C., J. Gerteis, J. Moody, S. Pfaff, & I. Virk (eds) (2012). *Contemporary Sociological Theory* (3rd edition). Wiley-Blackwell.
- Cense, M., & Brackenridge, C. (2001). Temporal and developmental risk factors for sexual harassment and abuse in sport. *European Physical Education Review*, 7(1), 61-79.
- Cense, M. & Coehoorn I. (2017). *Het moet in de genen gaan zitten, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport*. Utrecht: Rutgers.
- Chrono, S. A. (2013). Sexual Harassment of female athletes. In: Pfister, G.& Sisjord, M.K. (eds.) *Gender and Sport*. Munster, Waxmann, p.174-187.

Deetman, Wim, Nel Draijer, Pieter Kalbfleisch, Harald Merckelbach, Marit Monteiro & Gerard de Vries, Seksueel misbruik van minderjarigen in de RoomsKatholieke Kerk. Uitgeverij Balans, 2011.

De Graaf, H., & Wijsen, C. (2017). *Seksuele gezondheid in Nederland*. Rutgers: Uitgeverij Eburon. Geraadpleegd: https://www.rutgers.nl/sites/rutgersnl/files/PDF-Onderzoek/Rapport_SGIN%202017.pdf

De Groot, L. (2017, september 27). Weinig meldingen over misbruik in de sport. Geraadpleegd: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2195065-weinig-meldingen-over-misbruik-in-de-sport.html>

De Vries, K., Ross-van Dorp, C., & Myjer, E. (2017). *Rapport van de Onderzoekscommissie seksuele intimidatie en misbruik in de sport*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Duberley, J., Johnson, P., & Cassell, C. (2012). Philosophies underpinning Qualitative Research. In: G. Symon & C. Cassell (eds.) *Qualitative organizational research*. Los Angeles: Sage

Edwards, A., & Skinner, J. (2009). *Qualitative Research in Sport Management*. Elsevier Ltd/Butterworth-Heinemann.

Fasting, K., Brackenridge, C., & Walseth, K. (2007). Women athletes' personal responses to sexual harassment in sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19(4), 419-433.

Fasting, K., Chroni, S., Hervik, S. E., & Knorre, N. (2011). Sexual harassment in sport toward females in three European countries. *International review for the sociology of sport*, 46(1), 76-89.

Fitzgerald, L.F., Swan, S., & Fisher, K. (1995). Why didn't she just report him? The psychological and legal implications of women's responses to sexual harassment. *Journal of Social Issues* 51(1), p. 117-138.

Foster, P. J., & Fullagar, C. J. (2018). Why Don't We Report Sexual Harassment? An Application of the Theory of Planned Behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 1-13.

Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977*. Pantheon.

Gratton, C., Jones, I., & Robinson, T. (2011). *Onderzoeksmethoden voor sportstudies*. Routledge.

Goderie, M., Janssen, U., Lünemann, K., & Nieborg, S. (2003). Geweldsmeldingen bij de politie. Verwey-Jonker instituut.

Goudriaan, H., Nieuwbeerta, P., & Wittebrood, K. (2005). Overzicht van onderzoek naar determinanten van aangifte doen bij de politie. Theorieën, empirische bevindingen, tekortkomingen en aanbevelingen. *Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg* 1(4), 27-48.

Gutek, B. A. (1995). How subjective is sexual harassment? An examination of rater effects. *Basic and Applied Social Psychology*, 17(4), 447-467.

Johns, D. P., & Johns, J. S. (2000). Surveillance, subjectivism and technologies of power: An analysis of the discursive practice of high-performance sport. *International review for the sociology of sport*, 35(2), 219-234.

Kalkman, I. (2017). Ga gesprek aan met potentiële vrijwilliger. Geraadpleegd: <https://www.rotterdamssportsupport.nl/actueel/ga-gesprek-aan-potentiele-vrijwilliger/>

Kalmthout, J. (2016, juni). Vrijwilligerstekort bij sportverenigingen. Van: <http://www.mulierinstituut.nl/wp-content/uploads/2016/06/20160623-artikel-Mulier-Instituut.pdf>

Klenk, C., Egli, B., & Schlesinger, T. (2017). Exploring how voluntary sports clubs implement external advisory inputs. *Managing sport and leisure*, 22(1), 70-90.

KU Leuven (n.d.). Grensoverschrijdend gedrag. Geraadpleegd: <https://admin.kuleuven.be/thema/gg>

Markula, P. (2003). The technologies of the self: Sport, feminism, and Foucault. *Sociology of sport journal*, 20(2), 87-107.

Markula, P., & Pringle, R. (2006). *Foucault, sport and exercise: Power, knowledge, and transforming the self*. London: Routledge.

Mudde, L. (2017, maart 24). 'Hef buitenspel gemeenten op': Seksueel misbruik bij sportverenigingen. Van: <https://vng.nl/hef-buitenspel-gemeenten-op-seksueel-misbruik-bij-sportverenigingen>

Pershing, J.L. (2003). Why women don't report sexual harassment: A case study of an elite military institution. *Gender issues*, 21(4), 3-30.

Petersen, J.L., & Hyde, J.S. (2009). A longitudinal investigation of peer sexual harassment victimization in adolescence. *Journal of Adolescence*, 32(5), 1173-1188.

Poll, van der. F. (2016, december 23). De badkamerdeur mocht nooit op slot. Van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/12/23/de-badkamerdeur-mocht-nooit-op-slot-5891273-a1538218>

Popovich, P. M., & Warren, M. A. (2010). The role of power in sexual harassment as a counterproductive behavior in organizations. *Human Resource Management Review*, 20(1), 45-53.

Rijksoverheid. (2011). Actieplan "Naar een Veiliger Sportklimaat". Geraadpleegd: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/documenten/beleidsnota-s/2011/04/22/actieplan-naar-een-veiliger-sportklimaat>

Sarkar, S. (2017). Why Does Under Reporting of Sexual Harassment Continue to Prevail in the Workplace in the 21st Century

Sarpotdar, A. (2014). Sexual Harassment of women at workplace in India, journey from a workplace problem to a Human Rights Issue. *Journal of Business Management and Social Sciences Research*. 3(7), 19-24.

Schneck, S. F. (1987). Michel Foucault on power/discourse, theory and practice. *Human Studies*, 10(1), 15-33.

Seksuele intimidatie: de praktijk bezien, het beleid beoordeeld (maart 2012), Arnhem, NOC*NSF

Serkei, B., Goes, A., & de Groot, N. (2012). *Van blind vertrouwen naar verantwoord beleid. Bruikbaarheid en effectiviteit van beleidsinstrumenten seksuele intimidatie NOC*NSF*. Utrecht: Movisie.

Siemers, K. (2013). De arena van open source, een kleurrijk tafereel. *Een Foucauldiaanse discours analyse van 'het open leger'*. Universiteit Utrecht, Faculteit Geesteswetenschappen.

Sociaal Cultureel Planbureau (2016). Sportkernindicatoren. Geraadpleegd: <https://www.volksgezondheinzorg.info/sport/kernindicatoren/sportdeelname-en-clublidmaatschap#node-clublidmaatschap>

Stokvis, R. (unpublished paper). Naar een sociologische theorie van de club.

Thorpe, H. (2008). Foucault, technologies of self, and the media: Discourses of femininity in snowboarding culture. *Journal of sport and social issues*, 32(2), 199-229.

University of Minnesota. (2003). Stop violence against Women. Sexual Harassment. Human Rights Library. <http://hrlibrary.umn.edu/svaw/harassment/explore/6reporting.htm>

Van Amsterdam, N. (2014). *Abnormal Bodies: Gender, dis/ability and health in sport, physical education and beyond* (proefschrift). Universiteit Utrecht, Utrecht.

Van Bottenburg, M. (2013). Om de sport verenigd. Instituties en organisaties in de sportwereld. In: Duyvendak, J.W., Bouw, C., Gërkhani, K. & Velthuis, O. (red.), *Sociale kaart van Nederland. Over instituties en organisaties*. Den Haag: Boom Lemma, pp. 223-238.

Van den Berg, E., Dekker, P. & Hart, J. de (2008). Verenigingsleven en maatschappelijk middenveld. In: P. Schnabel, R. Bijl & J. de Hart (red.) *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in 3 sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 65-90.

Van der Hoogte, D. M. J. (2014). "*Het is ingewikkeld*". *Heersende discourses en het handelen van jongeren met betrekking tot het vraagstuk overgewicht* (Master's thesis).

Van der Klein, M., Los, V., & Verwijs, R. (2013). In veilige handen met gratis VOG. *Evaluatieonderzoek integriteitsinstrumenten ter voorkoming van seksueel overschrijdend gedrag in het vrijwilligerswerk*. Utrecht: juni 2013.

Vertommen, T., & van Veldhoven, N. (2012). *Over de grens: seksuele intimidatie in de sport begrijpen en voorkomen*. Researchgate.

Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N. H., Hartill, M. J., & Van Den Eede, F. (2015). Sexual harassment and abuse in sport: the NOC* NSF Helpline. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(7), 822-839.

Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Uzieblo, K., & Van Den Eede, F. (2016). Spelbedervers: seksueel grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van kinderen in de sport. *Ortho-rheumato.-Doornik*, 14(2), 26-31.

Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., & Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child abuse & neglect*, 51, 223-236.

Veyne, P. (2010). *Foucault: De denker, de mens*. Klement: Kampen.

Wijk, A., Hardeman, M., Scholten, L., & Olfers, M. (2017). *Over grenzen in de sport: De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met de relevante partners*. Apeldoorn: politiekunde.

9 Bijlagen

Bijlage 1 - Topic lijst

1. Respondent zich laten voorstellen
2. Mezelf voorstellen
3. Ik doe mijn onderzoek rondom het Veilig Sportklimaat op sportverenigingen. Op dit moment is er landelijk ook meer aandacht voor dit onderwerp, ook in de gemeente 's-Hertogenbosch. Ik wil zelf graag onderzoeken hoe leden van sportverenigingen aankijken tegen het Veilig Sportklimaat, en vooral tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het interview wordt opgenomen en geanonimiseerd uitgewerkt. De informatie die je daarin geeft zal nooit persoonlijk naar jou te herleiden zijn. Ik hoop met alle resultaten uiteindelijk wel goede aanbevelingen te kunnen doen richting de gemeente 's-Hertogenbosch. Het geluidsfragment wordt verwijderd na het uitwerken ervan. Heb je daar nog vragen over?

..
Dan terug naar de vereniging.
4. Kan je wat vertellen over deze vereniging?
5. Wat vind je leuk aan deze vereniging?
6. Zijn er ook dingen die je minder leuk vindt aan deze vereniging?
7. Wat is jouw rol binnen de vereniging?
8. Wat komt er bij die rol kijken?

Veilig Sportklimaat

9. Wanneer is voor jou een sportklimaat veilig?
10. Heb je ook wel eens onveilige situaties meegemaakt in de sport?
 - Zo ja: kan je daar een voorbeeld van noemen
 - Zo nee: wat zou voor jou een onveilige situatie zijn?
11. Hebben jullie als vereniging speciaal beleid rondom het thema Veilig Sportklimaat?
 - Zo ja: op welke manier?
 - Zo nee: wat vindt u hiervan?
12. Wat is het belang van het uitdragen van het Veilig Sportklimaat voor een vereniging?
13. Vind je dat het hebben van beleid op het gebied van het Veilig Sportklimaat de verantwoording is van de sportvereniging?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Eén van de actuele thema's binnen het Veilig Sportklimaat is seksueel grensoverschrijdend gedrag.

14. Wat versta jij onder seksueel grensoverschrijdend gedrag?

15. Wordt er bij jullie op de vereniging over seksueel grensoverschrijdend gedrag gepraat?
- Door wie?
 - Wat vindt u hiervan?
16. Is er een speciaal beleid over grensoverschrijdend gedrag?
17. Op welke manier is er binnen jullie vereniging aandacht voor dit thema?
- Wat vindt u hiervan?
18. Welke risicosituaties zijn er in de sport als het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag?
19. Komen deze situaties ook voor op jullie vereniging?
20. Welke prioriteit zou het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het Veilig Sportklimaat moeten hebben?

Melden seksueel grensoverschrijdend gedrag

21. Heeft jullie vereniging dat je weet wel eens te maken gehad met geruchten of meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag?
- Ja: om wat voor gerucht/melding ging het?
 - Hoe ging men hier mee om binnen de vereniging?
 - Heb je hier zelf iets mee gedaan?
 - Nee: u noemde in het begin voorbeelden van situaties waarin je jezelf onveilig zou voelen.
 - Hoe zou hier op de vereniging mee omgegaan worden?
 - Wat zou je zelf doen in deze situatie?
22. Ik heb ook een aantal casussen gemaakt, gebaseerd op waargebeurde casussen bij Nederlandse sportverenigingen.
- Hoe zou hier binnen vereniging op gereageerd worden?
 - Valt dat in jouw ogen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag?
 - Waarom wel?
 - Waarom niet?
 - Wat vind je hier zelf van en wat zou je doen?
23. In hoeverre is er specifiek beleid binnen jullie vereniging rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Voorkomen

Er wordt op dit moment al geprobeerd het sportklimaat veiliger te maken, bijvoorbeeld door het verplichten van een VOG voor nieuwe vrijwilligers en het aanstellen van een VCP-er.

24. Hoe vind je dat er omgegaan zou moeten worden met seksueel grensoverschrijdend gedrag op de vereniging?
- Meldingen

- Berichten
25. Denk je dat een VOG helpt bij het veiliger maken van het sportklimaat?
- Waarom wel
 - Waarom niet?
26. Denk je dat een VCP helpt bij het veiliger maken van het sportklimaat?
- Waarom wel
 - Waarom niet?
27. Als je nu terugkijkt naar het begin.. toen zei je dit en dit omtrent het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag.. kijk je hier door de casussen anders tegenaan?

Bijlage 2 – Casussen

Casus 1

De sportbegeleider raakt de spelers vaak aan tijdens een time-out.

Tijdens een volleybalwedstrijd raakt de sportbegeleider gedurende de time-out de spelers telkens opnieuw aan (bij de rug, de schouders, de nek, het hoofd, het haar...). Sommige sporters willen dat niet, maar omdat ze schrik hebben uit het team te vallen, zwijgen ze over het gedrag van hun sportbegeleider.

SITUATIE
3

Casus 2

Een jongen maakt een foto van de meisjes onder de douche en stuurt die naar zijn vrienden.

Na training met een gemengde groep van 12-jarigen neemt een jongen met zijn gsm foto's van de meisjes die op dat moment aan het douchen zijn. Hij stuurt ze door naar de rest van zijn leeftijdsgroep. Wanneer de meisjes het ontdekken, zijn ze er helemaal ondersteboven van.

SITUATIE
25

Casus 3

Een jongen raakt de borsten van een meisje aan tijdens een groepsknuffel.

Bij het korfbal scoort één van de meisjes een supermooi doelpunt dat uitbundig gevierd wordt met een groepsknuffel. Daarbij betast een jongen de borsten van een meisje. Zij vindt dit niet leuk. Het is niet de eerste keer dat dit gebeurt.

SITUATIE
1

Bijlage 3 - Codeboom

Definitie van Veilig Sportklimaat

- Definitie Veilig Sportklimaat
- Definitie Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag

Meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag

- Melding
- Handelen na de melding
- Hoe zou je moeten handelen?

Beleid

- Papierenbeleid
- Vertrouwenscontactpersoon
- Normen en Waardencommissie
- Verplichte VOG
- Commissie Sportiviteit en Respect

Onveilige en risicosituaties

- Donkere plekken complex
- Geen zicht op wat er in de kleedkamer gebeurt
- Trainingen buiten het complex
- 1 op 1 situaties
- Machtsverhouding

Verantwoordelijkheid VSK

- Eigen verantwoordelijkheid
- Verantwoordelijkheid maatschappij
- Verantwoordelijkheid gehele vereniging
- Gemeente
- Bond

Preventie

- Rol vertrouwenscontactpersoon
- Rol verklaring omtrent gedrag
- Rol gemeente
- Rol van de bond

Redenen niet melden seksueel grensoverschrijdend gedrag

- Schaamte
- Machtsverhouding
- Bang voor uitsluiting
- Cultuur van de vereniging
- Rol van de ouders
- Onbekendheid
- Afstand

Redenen wel melden seksueel grensoverschrijdend gedrag

- Zichtbaarheid
- Betrouwbaarheid
- Duidelijke weg er naar toe
- Taboe moet er af
- Anonimiteit
- Bereikbaarheid

Cultuur van de vereniging

- Wat is er leuk
- Wat is er niet leuk
- Veilig voelen
- Gesprek over seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Sfeer rondom Veilig Sportklimaat
- Reactie na aanspreken op gedrag
- Belang van het uitdragen van Veilig Sportklimaat

Prioriteit seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het veilig sportklimaat

Casus

- Casus 1
 - Wel seksueel grensoverschrijdend
 - Niet seksueel grensoverschrijdend
- Casus 2
 - Wel seksueel grensoverschrijdend
 - Niet seksueel grensoverschrijdend
- Casus 3
 - Wel seksueel grensoverschrijdend
 - Niet seksueel grensoverschrijdend